

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- NE ODRASLIM NE OTROKOM NI LAHKO, str. 2
- OBLJUBLJAMO VEČ, KOT JE MOGOČE? str. 2
- KAKO PRIPRAVLJAMO NAŠ JUTRI? str. 3
- OB NASTAJANJU NOVEGA SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA, str. 3
- SKUPNA ODGOVORNOST ZA PRIHODNOST, str. 4
- PRIHODNOST ZAHTeva DRUGAČNO ŠOLO, str. 5
- PRVA UČITELJSKA MATURA V SLOVENIJI, str. 11

Želje iz otroškega sveta

- Da bi se imeli vsi ljudje radi
  - Da ne bi bilo nikoli več vojne
  - Da bi vsi otroci sveta lahko hodili v šolo
  - Da bi vsaj v tednu otroka vsi otroci bili srečni
  - Da bi imeli mladi več možnosti za ustvarjalno delo
  - Da bi živeli srečno s starši in da bi se starši več ukvarjali z nami
  - Da bi se z učitelji dobro razumeli
  - Da ne bi bili preveč obremenjeni s šolskimi obveznostmi
  - Da bi imeli veliko prijateljev
  - Da bi tudi jutri sijalo sonce
- Osmošolci Osnovne šole
D. Bordona, Semedela
pri Kopru

OB TEDNU OTROKA

»Otroci in družbeni razvoj«

Prvi ponedeljek v oktobru je svetovni dan otroka. V Jugoslaviji mu namenjam še posebno pozornost, saj smo vse dejavnosti, povezane s tem dnem, prenesli na ves prvi oktobrski teden. Tako pri nas že od nekdaj govorimo le o tednu otroka. Letošnji teden otroka je od 7. do 13. oktobra.

Generalna skupščina Združenih narodov je že leta 1979 določila tri osrednje teme mednarodnega leta mladih — 1985: **Sodelovanje — Razvoj — Mir**, vsaka od teh pa vsebuje svoje sporočilo.

Geslo letošnjega dne otroka izvira iz programa mednarodnega leta mladih in opozarja, da je treba bolj kot doslej povezati otroke, mladino in odrasle, saj otroci in mladina veliko pripomorejo k razvoju skupnosti, v kateri žive in odrasčajo. V mednarodnem letu je torej treba nameniti vso pozornost mladini in okoliščinam, v katerih ta živi, posebno zato, ker želijo mladi sami bolj zavzeto sodelovati v družbenem življenju in pri oblikovanju in sprejemanju pomembnejših odločitev. Zato naj bi imela tema letošnjega svetovnega dne otroka naslov: **Sodelovanje v družbi**.

Zveza organizacij za vzgojo in skrb za otroke Jugoslavije jo je

prilagodila našim družbeno-gospodarskim razmeram in naši zasnovi družbene skrbi za otroka ter jo poimenovala: **OTROCI IN DRUŽBENI RAZVOJ**.

V letošnjem tednu otroka namenimo posebno pozornost akcijam, s katerimi bomo izboljšali celotno družbeno skrb za otroke: v ta namen spodbujamo in uresničujemo akcijske programe, ki nam bi pomagali izboljšati življenjske razmere otrok in mladine. Pri uresničevanju teh programov naj bolj kot doslej sodeluje tudi mladina v krajevnih skupnostih, v družbenih organizacijah, športnih in rekreativnih društvih in drugod. Tako bo lahko enakopravno z odraslimi spreminjala družbeni položaj otrok in mladine v naši družbi.

V tednu otroka moramo posebej opozoriti tudi na tale cilj: v prihodnje bomo otrokom omogočali, da sami povedo, kaj menijo o težavah pa tudi o težavah odraslih v svojem okolju. Zato naj otroci bolj kot doslej sodelujejo pri raziskovanju posameznih vprašanj svojega okolja, jih po svoje opišejo in pokažejo, kako naj bi jih, po njihovem mnenju rešili. Akcije naj predlagajo sami, saj bodo potem v njih tudi raje sodelovali.

Če je le mogoče, izpeljimo večino akcij, namenjenih otrokom, skupaj z njimi! Zato je tudi vodilo letošnjega tedna otroka nekoliko drugačno, kot smo ga bili vajeni doslej: pomeni namreč premik od dejavnosti za otroke k dejavnostim z otroki.

Smo v letu, ko na vseh ravneh — od krajevnih skupnosti do republike in na vseh področjih — od gospodarstva do kulture oblikujemo in sprejemamo srednjeročne načrte do leta 1990 in dolgoročne načrte do leta 2000. V njih mora najti svoje mesto tudi zahteva, da je treba zagotoviti otrokom in mladini možnosti za njihov celostni razvoj. Zato moramo v krajevni skupnosti, v občini in v republiki sodelovati pri načrtovanju celotnih programov, ki omogočajo ustvarjanje ustreznih razmer za zdrav telesni in duševni razvoj otrok in mladine.

Teden otroka je priložnost, da ocenimo svoje delo in razmislimo, kaj smo storili za razvoj in srečo naših otrok in s tem tudi za našo prihodnost, in česa še ne. Vprašati se moramo, kakšne možnosti ustvarjamo zanje — starši in družba, da bodo lahko ustvarjalno pomagali razvijati našo družbo in zrasli v srečne ljudi.

Otroštvo, ujeto v trikotnik

Otrok naj ostane otrok tudi tedaj, ko je že šolar. Ne govorimo mu kar naprej, da je zdaj konec igranja in neumnosti, da je šola resna stvar, in ne slikajmo mu kar naprej, kaj vse ga še čaka. Pomagajmo mu, da se bo veselil svojih sedanjih dosežkov, in ne slikajmo mu nenehno le ovir, ki jih bo moral premagovati in premagati v naslednjih razredih, na naslednjih stopnicah do poklica, službe, odraslosti.

Vsaj malo mu poskušajmo pomagati, da se bo dobro počutil v sedanjem trenutku, s sedanjimi uspehi, da bo lažje premagoval tudi sedanje poraze in padce, se naučil pobrati in jo mahnuti naprej. Nikar se, za božjo voljo, ne naprezajmo, da bi si že ob prvih šolskih korakih prizadeval zgolj in samo za neko daljno prihodnost. In ne vtepajmo mu nenehno v glavo, da so danes časi hudi, da bo jutri še hujše. Nikoli ni bil za nobeno generacijo njen čas ne lahek in ne dober, v vsakem se je bilo treba bojevati in tepsti, v vsakem so bili ljudje tudi poraženi. Tudi svet otrok ni bil in ni mil in blag, nič drugače ni in ne vihari po njem kot v našem odraslem svetu. V vsakem času so otroke zaznamovali odrasli; dom in starši, šola in učitelji, sosedje in znanci. In tudi vrstniki, s katerimi se ni bilo vedno prijetno loviti in skrivati, saj se, kot je nekoč nekdo dejal, »zmeraj, v vsakem času najde kakšen jedelpomaranč, kakšen oslovski kot in izključevanje«. To je bilo in bo. A gre tudi za drugo: »za možnosti, za odprtost in na vse vetrove in v vse smeri, da se mladost izživi in izbere poti svojim nagnjenjem in svojim možnostim.« Za to gre. In tudi za to, da bi se vendar že enkrat prenehali tako vztrajno zazirati z nostalgijo, z grenkimi občutki o izgubljeni idiličnosti v minule čase. V čase, ki so bili — kar na pamet to govorimo — vsaj za otroke lepši, boljši, mirnejši. Prav nič niso bili lepi ti časi, tudi za otroke ne. Žal smo dokaze za potrditev tega začeli zbirati dokaj pozno. In današnji čas — o katerem govorimo, kako je grob, surov, odujen, nepregleden, onesnažen s potrošniško miselnostjo, pohlepom in kdo ve kakšnimi »madeži« še vse — je ta čas res tako zelo drugačen od večerajšnjega, je res glavni krivec, da se v njem (če se) vse bolj rahljava vezi in odnosi med starši in otroki, med ljudmi nasploh? Mislim, da o tem sedanjem hudem ali kar nemogočem času zelo preprosto lahko rečemo: čas pač, ki ga imamo, saj drugega ne moremo izbirati. Lahko pa ga ljudje napravimo znosnejšega, bolj sprejemljivega, če že ne boljšega. Tudi za otroke, za šolarje. Tudi s tem, da iščemo možnosti, jih ne zamočimo, možnosti za odprtost na vse konce in v vse smeri. Se te možnosti današnjega otroštva širijo za več otrok, za vse nadarjene, za izjemne po nagnjenjih, sposobnostih? Bojim se, da ne. Preveč reči kaže na to, da je naš edini cilj povprečje.

Otroštvo je izjemen čas v človekovem življenju, ki ga oblikuje za zmeraj — ali ne terja torej tudi izjemne pozornosti? Po šolah nekje bogu za hrbiom srečujemo otroke, nič manj bistre od mestnih otrok, pa si mislimo, kaj vse bi bilo lahko iz njih; pa v isti sapi že tudi vemo, da bo mnogo možnosti zamrlo, običajno, medtem ko bodo drugod v srečnejših okoliščinah rinili dalje manj nadarjeni, rinili in pririnjili komaj do povprečja. In so tudi v mestnih šolah bistri in iskri, ki jih prezremo, in malo ali celo nič ne storimo, da bi stopili korak dlje od povprečja.

Otrok, šola in starši so trikotnik, ki je izredno pomemben; morali bi ga obravnavati le kot tesno povezano in prepleteno celoto. Kolikokrat se hote ali nehoje zapletemo v pogovore, v katerih izražamo bolj ali manj ostru stališča o tem, kolikšen delež imata pri oblikovanju učenca šola in družina. Stališče je marsikdaj odvisno od naših povsem osebnih izkušenj, bodisi v vlogi staršev ali vzgojiteljev. Slabe izkušnje s šolo marsikateroga od staršev prepričajo, da je šola »glavni krivec« vseh težav, ki jih ima otrok sam in starši z njim. Po drugi strani pa niso redki vzgojitelji, ki trdijo, da šola ne more »delati čudežev«, če starši ustrezno vzgojno ne vplivajo na otroka. Vsak ima po svoje prav, še zlasti, če upoštevamo njegove osebne izkušnje. To pa seveda ne pomeni, da je najbolj pametno, če vsak vztraja pri svojem. Od družine in šole, od odnosa med njima je namreč odvisno, ali bomo razvoj učenčeve osebnosti in njegovo pridobivanje znanja usmerili pravilno ali nepravilno.

Prav z enakopravnim pogovorom in odnosom učitelja in staršev si lahko zagotovimo enotnost vzgojnih vplivov, skupno odpravljanje morebitnih težav. Zal pa se pogosto dogaja, da starši skupaj s svojim otrokom prevzamejo vlogo »učenca«, ki zgolj poslušata učiteljevo mnenje o otrokovem vedenju in doživljanju v šoli, pri tem pa sam niti ne poskuša sodelovati. Že za prvim vokalom pa tolažijo otroka in sebe, da bomo pač vsi skupaj malo poprpeli, saj bo prihodnje leto drug učitelj. Učitelj že, kaj pa starši? Teh ne moreš zamenjati z novim šolskim letom.

Vse preveč je otrok, ki živi z občutkom, da jih tovarišice ne marajo, da se jim godi krivica z občutkom, da jih tovarišice ne marajo, da se jim godi krivica prav zato, ker so se starši odločili, da bodo delali »red« doma, učitelji pa v šoli. Vsak po svoje, vsak prepričan, da ima prav.

KATARINA LAVŠ

Šola za starše, CZNG, Ljubljana 1985

aktualno

KAKŠNA BO PREDŠOLSKA VZGOJA
V PRIHODNJEM OBDOBJU

Obljubljamo več, kot je mogoče?

Na prvi seji v novem šolskem letu je izvršni odbor Skupnosti vzgojno-varstvenih organizacij SR Slovenije razpravljala o standardih, normativih in merilih, po katerih naj bi nadalje načrtovali in uresničevali predšolsko vzgojo. Predstavniki vzgojno-varstvenih organizacij smo ugotovljali, da poteka naša dejavnost v občinskih skupnostih otroškega varstva še vedno v zelo različnih razmerah. Standardi in normativi za družbeno vzgojo in varstvo predšolskih otrok, ki jih je izdelala Skupnost otroškega varstva Slovenije leta 1982 — čeprav so minimalni, še marsikje niso doseženi. Ponokod so zdravstveno-higienske razmere precej slabše, kot bi morale biti, vrtci nimajo ustreznih vzgojnih pripomočkov, v oddelkih je preveč otrok, pa tudi vzgojiteljic in varušek ni dovolj. Posledica tega so različne ekonomske cene za storitve vzgojno-varstvene organizacije, ki jih občutijo starši pri plačilu oskrbnine. Odpravil naj bi jih Samoupravni sporazum o uresničevanju socialnovarstvenih pravic, po katerem naj bi plačevali starši stroške vzgoje in varstva enako glede na višino dohodka na družinskega člana, in sicer največ 35 % od tega. Čeprav je sporazum še veljaven, pa lahko iz množičnih občil vzemo, da občine različno upoštevajo sporazum, zato tudi starši različno prispevajo k ekonomski ceni oskrbnine za otroka v vzgojno-varstveni organizaciji. Osebnih dohodkov delavcev v vzgoji in varstvu se zelo razlikujejo. Te razlike pa naj bi odpravil Samoupravni sporazum o skupnih izhodkih in nekaterih osnovah za razporejanje čistega dohodka in za delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo delavcev osnovnih šol, organizacij za usposabljanje, vzgojno-varstvenih organizacij ter glasbenih šol, ki bo veljal za vse delavce v vzgoji in izobraževanju. Žal tudi nanj že predloženo čakamo, čeprav smo Republiškem odboru Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti pravočasno poslali pripombe k osnutku, ki je bil v javni obravnavi. Čeprav še veliko vprašanj ni rešenih, smo že pred odločitvami, zapisanih v Samoupravni sporazum o usklajevanju planov Skupnosti otroškega varstva v SR Sloveniji za obdobje 1986—1990 in Samoupravni sporazum o temeljih plana skupnosti otroškega varstva v občini; trdna podlaga za oba dokumenta pa morajo biti dogovorjeni standardi, normativi in merila. Če se nas ob kopici dokumentov lotevata zmedenost in negotovost, da se bomo odločili za nekaj, kar nam ni povsem jasno, ali če mnogi o nekaterih predlogih drugače razmišljamo, naj se nam to ne šteje v zlo. Ne gre le za to, kako se bo pisalo delavcem, ki delamo v vzgoji in varstvu otrok, posledice dobrih ali slabih odločitev bodo občutili predvsem otroci.

Vsi dokumenti razvoja naše dejavnosti poudarjajo, da se bo kakovost vzgoje v prihodnjih letih izboljševala. Nekateri časnikarji dostikrat preveč kritično ocenjujejo naše delo, ne da bi odkrivali vzroke slabše kakovosti, na katere velikokrat ne moremo vplivati. Dovolj dolgo opozarjamo na težave, ki spremljajo naše delo. Žal se naših sestankov ne udeležijo prav tisti povabljeni, ki bi nam lahko pomagali najti boljše rešitve.

Včasih se v razpravi o kakem problemu preveč čustveno razvnamemo, zavoljo tega nas nekateri ne vzamejo dovolj resno. Tako se nam je zgodilo tudi spomladi leta 1981; tedaj smo na Skupščini Skupnosti otroškega varstva Slovenije z velikim notranjim odporom pristali na Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o najvišjem dopustnem številu otrok v oddelkih vzgojno-varstvenih organizacij ter o spremstvu otrok (Uradni list SRS, št. 16/81) — natančneje — o spremembah tistega, ki je izšel v dolgo pričakovanem Zakonu o vzgoji in varstvu predšolskih otrok avgusta leta 1980. Pravilnik iz leta 1980 je določal najvišje dopustno število otrok 24 — gotovo na strokovni podlagi. Pravilnik o spremembah pa je določil najvišje dopustno število 30 — z dodatkom, da je treba upoštevati pedagoška in zdravstvena načela, prostorske možnosti vzgojno-varstvenih organizacij ter standarde in normative, določene v Skupnosti otroškega varstva. Da je bilo treba zaradi pomanjkanja prostora še do nedavnega vrtce polniti prek normativna 24, je razumljivo. Ni pa razumljivo, da so danes, ko se število otrok v nekaterih vrtcih zmanjšuje, igralnice prazne, medtem ko je v oddelkih največ otrok, kolikor je mogoče.

Problem je bolj zapleten, kot je videti na prvi pogled. Ker temelji izračun ekonomske cene na številu otrok na oddelke, kadrovske normativne in določene materialnih in režijskih stroškov, dogovorjenih v Skupnosti otroškega varstva, si vzgojno-varstvena organizacija ne more na svojo roko privoščiti manjših skupin, saj bi to zaradi organizacije dela zahtevalo tudi več delavcev.

Če ugotovljamo, da je danes v dnevni vzgoji in varstvu v nekaterih občinah več kot 50 % otrok (v republiki 48 %) — to presega odstotek zaposlenih žensk — in da se število otrok v vzgojno-varstvenih organizacijah zaradi različnih vzrokov zmanjšuje, lahko pričakujemo, da se bodo prezašede oddelki postopno sproščali. S tem se bodo po eni strani zboljševale razmere za bivanje otrok in vzgojno delo, povečali pa se bodo stroški. Če bomo vse to pokrivali z enako ekonomsko ceno, ki je bila izračunana za največje število otrok na oddelke ali po realizaciji, bomo lahko zadovoljili le najnujnejše potrebe, zmanjšale se bodo možnosti za obnavljanje vzgojnih sredstev, prizadeto bo ustrezno nagrajevanje delavcev.

Na čem torej temeljijo napovedi za izboljšanje kakovosti predšolske vzgoje? Kako bomo prišli iz začaranega kroga, ki ga zapirajo omejene ekonomske možnosti, na katere smo se sklicevali tudi prej, ko so bile razmere dosti boljše, kot so danes. Hkrati ko obljudljamo, da se bo predšolska vzgoja razširila na vse otroke od tretjega leta, je v resnici takole: omejena ekonomska cena narekuje, koliko otrok naj bo v oddelku, delavcev, ki opravljajo vzgojno-varstveno delo je čedalje manj, zaradi zviševanja tržnih cen se stroški naše dejavnosti nezadržno povečujejo. Vse to pove, kako težko je pričakovati, da se bo kakovost naše dejavnosti kaj dosti izboljšala.

ANA ČETKOVIĆ
VODOVNIK

Ne odraslim ne otrokom ni lahko

Pogovor s predsednico Skupnosti otroškega varstva Slovenije NADO BULC

Prav je, da se še posebno letos, ob mednarodnem letu mladih, vprašamo, kakšne so življenjske razmere in okoliščine, v katerih živi in se oblikuje rod prihodnjega stoletja. Težko je reči, kako bomo lahko v tem težkem času ustrezno poskrbeli, da bodo naši otroci zdravo in srečno rasli; vedeti moramo, da vsega ni mogoče zmeraj reševati s prostovoljnimi delom in dobro voljo. Da bi bolje predstavili celostno problematiko predšolske vzgoje in vse, kar jo zadeva, smo zaprosili za pogovor predsednico Skupnosti otroškega varstva Slovenije Nado Bulc:

● V zdajšnjih zaostrenih gospodarskih razmerah se čedalje bolj slabša tudi položaj družbene vzgoje in varstva predšolskih otrok: v nekaterih vzgojno-varstvenih organizacijah ukinjajo posamezne oddelke, marsikateri vrtci so celo zaprti, ponekod pa vrtci ne morejo sprejeti vseh otrok, ki bi jih starši radi vpisali. Kaj povzroča taka neskladja in kje je po vašem mnenju izhod iz kritičnega položaja družbene vzgoje in varstva otrok?

— Zaostrene gospodarske razmere se zrcalijo v vseh družbenih dejavnostih, ne samo v vzgoji in varstvu predšolskih otrok. Čeprav v nekaterih vrtcih ukinjajo posamezne oddelke, ne moremo reči, da so razmere v tej dejavnosti kritične, saj je v vzgojno-varstvenih organizacijah čedalje več otrok. Leta 1984 je bilo v vzgojno-varstvenih organizacijah 78.244 otrok, to je 2820 več kot leto poprej. Tudi letos je otrok več, kot jih je bilo lani. Ob tem ko se število na novo rojenih otrok zmanjšuje, se torej več z zanimanjem staršev za družbeno vzgojo in varstvo. Res pa je, da se nekateri soseske starajo in da se tam vrtci praznijo. Res je tudi, da imamo premalo jasličnih oddelkov, zato bomo morali v prihodnje nameniti temu več družbene skrbi. Izhod iz tega položaja je v zdajšnjih zaostrenih gospodarskih razmerah prav v razvijanju družbeno organiziranega družinskega varstva.

● Kako lahko pomaga Skupnost otroškega varstva Slovenije in koliko lahko naredi občinske skupnosti otroškega varstva, da bi se to pomembno področje nadalje razvijalo ali da bi vsaj ohranilo doseženo raven?

— Skupnost otroškega varstva Slovenije lahko pomaga predvsem s svojimi strokovnimi nasveti in usmeritvami pri organiziranju in izpeljavi posameznih dejavnosti v občinskih skupnostih. Le-te pa bi morale temeljiteje preučiti razmere in potrebe v svojih okoljih. Pripraviti bi morali kar se da pester izbor vzgojnih programov za okolja, v katerih je premalo otrok ali kjer je premalo zanimanja za dnevno varstvo. Te programe bi morali čim bolj približati otrokom, tako da staršem, denimo, ne bi bilo treba voziti otrok iz otročnih zaselkov in krajev, temveč bi vzgojitelji prihajali k otrokom. V mestih je seveda drugače.

Menim, da nas čaka še veliko dela, če hočemo v vzgojno delo z najmlajšimi zajeti čimveč otrok iz otročnih vasic, zaselkov in s hribovitih območij.

● Varstvene družine so ena uspešnih oblik vzgoje in varstva. Povejte, prosim, koliko jih imamo zdaj v Sloveniji, kakšen je njihov položaj in koliko lahko rešujejo kritične razmere na tem področju?

— Žal ne vemo, koliko otrok je v varstvenih družinah, če v to varstvo štejemo tudi tisto, ki ga imenujemo »črno«.

V družbeno organiziranem

varstvu pa imamo danes le 934 otrok v 134 družinah in to je premalo. Namesto da bi se to število povečevalo, se zmanjšuje. Leta 1983 je bilo v Kočevju v taki obliki varstva 56 otrok, zdaj je ta dejavnost povsem zamrla. Močno se je zmanjšala tudi v Ljubljani, Kranju, v Litiji, Mariboru in v Novi Gorici. So pa tudi kraji, kjer se ta oblika varstva krepi, kot na primer v Novem mestu, Trzinu, Slovenski Bistrici in v Velenju.

Položaj varstvenih družin ali natančneje — varuški ni zavidanja vreden. Težave nastajajo predvsem zaradi njihovega delovnega časa, saj vemo, da delajo skoraj ves dan. To pa je zelo nepopravno. Ta problem bi najbrž morali reševati tako, da bi varuška dobila pomoč zjutraj ali popoldne. Ob tem bi bilo treba preusmeriti del varušek in seveda tudi denarja. Tako bi varuškin delavnih skrajšali na normalno število delovnih ur (danes traja tudi 12 ur in več!). S tem ko bi se izboljšale delovne razmere, bi se gotovo hitreje povečalo tudi število varstvenih družin. Tudi tisti del

družinskega varstva, ki zdaj še ni družbeno organiziran, bi morali preučiti in uvrstiti tako, da bi izboljšali delovne razmere varušek v teh družinah; pripravili naj bi ustrezne izobraževalne programe, zagotovili svetovalno službo in pedagoški nadzor, pa tudi primerno denarno pomoč, ki bi jo namenili organiziranemu varstvu. Tako bi lahko precej izboljšali kritične razmere, ki nastajajo pri varstvu otrok do treh let. Tem vprašanjem moramo nameniti v prihodnje veliko pozornost, zlasti tam, kjer v jaslih ni dovolj prostora. Hkrati bo treba na republiški ravni rešiti tista vprašanja, ki zavirajo razvoj te dejavnosti. In končno: gre tudi za nekatere zelo stroge in neživljenjske zahteve v predpisih inšpekcijskih služb o pogojih, ki jih morajo izpolnjevati varstvene družine, da lahko opravljajo svojo dejavnost.

● Vsaka peta slovenska družina prejema neko obliko socialne pomoči. Povečala se je tudi družbena pomoč staršem pri plačevanju vzgojno-varstvenih storitev. Ali menite, da so vsi ti socialni »popravki« primerna rešitev iz težav ogroženih družin?

— Menim, da je prav v otroškem varstvu zelo pomembno to, da so družine z najmlajšimi prejemki (v takih je več kot 10.000 otrok) oproščene plačila za varstvo otroka. Veliko vprašanje pa je, ali so vsi ti socialni popravki primerna rešitev iz težav ogroženih družin.

Prepričana sem, da bi oba zaposlena starša morala zaslužiti s svojim delom toliko, da bi lahko normalno preživljala dva otroka. Socialna podpiranca bi smela postati le zaradi daljše in resnejše boleznili ali invalidnosti ali pa če

bi bilo v družini več otrok. To pomeni, da bi morali vsak primer, kjer se pojavijo socialne podpore ob obeh zaposlenih starših z dvema otrokoma, posebej obravnavati. Vprašati bi se morali, zakaj delavec v svoji delovni organizaciji dobiva namesto osebnega dohodka — socialno podporo. Njegov osebni dohodek, ki ne zadošča za preživljanje družine, pa je prav to. V takih primerih naj bi delavcu omogočili, da bi opravljal bolj zahtevno in višje vrednoteno delo, mu dali ustrezne možnosti za dokvalifikacijo, prekvalifikacijo ali pa bi ga došolali ob delu. Če delovna organizacija tega ne bi zmogla ali želela, ali če delavec tega ne bi zmozel iz zdravstvenih ali podobnih razlogov, naj bi prejel dodatek k osebnemu dohodku v svoji delovni organizaciji.

Ne razumem, zakaj lahko nekateri delovne organizacije zmanjšani dohodek (ki nastane zaradi tržno nezanimivih proizvodnih programov, zavoženih naložb, slabe organizacije dela ali tega, da imajo preveč režij-

zagotavljala stvarno začelo osnovo za povečevanje osebne dohodka — tako kot velja nekateri druge družbene dejavnosti. Tudi sami bi morali storiti, ko sprejemamo merila delitev osebnih dohodkov. Ne smeli pozabiti, da ne more enako nagraditi vzgojitelj, ki pri delu razdaja, in tisti, nad katerim se nenehno pritožujejo starši in otroci. Žal to raje spregledamo zaradi neke čudne sočarnosti.

● V razpravi so tri različne predloge o trajanju porodniškega dopusta in nadomestila osebnega dohodka v tem času. Katere so njihove bistvene značilnosti in katera izmed teh je po vašem mnenju, boljše? Ali novi predlog spodbudi slovenske družine, da se bodo odločile za več otrok?

— Prva različica pomeni zdajšnjo rešitev — 246 dni 100-odstotno nadomestilo druga predvideva 365 dni 100-odstotno nadomestilo za 246 dni, nadaljnje dni pa le 75 odstotno nadomestilo. Po tretji različici naj bi ob enoletnem dopustu uveljavili tudi 100-odstotno nadomestilo. Druga in tretja različica predvidevata, da bi se razdelilo število upravičenk do družbene pomoči za nego in varstvo otrok. Prejemale naj bi ga tudi študentke, učence v usmerjenem izobraževanju in tiste, ki išče prvo zaposlitev. Katera različica je boljše, presodite sami. Odločitev, da bo porodniški dopust trajal odsej eno leto, verjetno več sporna. Javno mnenje dozdajšnja razprava v občinskih kažeta, da je ta zahteva tak močna in splošna, da bi se težko upirali. Ob tem pa vedno ostaja resno vprašanje, kako v dokaj težkih gospodarskih razmerah izpeljati prebeto tako, da ne bi bil preveč boleča novost terja združevanje precejšnje vsote denarja, ki ga bi moralo prispevati združeno delo

Zato je predlagano, naj bi prehod omilili s kombinacijo druge in tretje različice tako, da bi v prvih dveh letih znašalo nadomestilo za podaljšani del dopusta 75 odstotkov.

Pomislek, da bi to ogrozilo socialno varnost nekaterih poročnic, je odveč. S samoupravnim sporazumom o socialnovarstvenih pravicah zmeraj zagotavljamo družbeno dogovorjeno raven socialne varnosti slehernemu, ki je — po dogovorjenih merilih — do nje upravičen. Tako tako podaljšani porodniški dopust spodbudi slovenske družine, da bi se odločale za več otrok, je danes težko predvideti. To je le eden od ukrepov, lahko pripomore k temu. Storitve treba še marsikaj. Gre za to, da so razmere, v katerih se zdaj otroci rojevajo in živijo, takšne, da terjajo veliko truda in poslušnosti vse družbe: sprejeti je treba takšne načrte gospodarskega socialnega razvoja, ki bodo zagotavljali čimbolj izenačene možnosti za razvoj in življenje vsakega otroka.

● Novi načrti se pripravljajo tudi na področju otroškega varstva. Kakšne novosti prinašajo?

— O novostih sva že veliko govorili. Morda bi omenila le to: prav zdaj si prizadevamo doseči, da bi izboljšali in popopravili vsebino zavitka, ki ga dobi novorojenec. Vsebinsko zavitka naj bi prilagodili potrebam otrok in staršev. Predvideno je tudi, da se postopno povečevalo število ur v mali šoli.

Pogovor pripravila:
TEA DOMINKO

dogodki
novosti

Nekaj se vendarle premika

Nadaljevanje s 3. str.

vali v tem sporazumu. Poudarjena so zlasti tale:

— Delež osebne dohodka na podlagi minulega dela. Največ je pripomb, da bi morali imeti poenotena merila za vso republiko — torej ne v odvisnosti od dohodkovnih gibanj v ožjih družbeno-političnih skupnostih — v občini, kot se predlaga.

Prav tako je bolj ali manj skupna zahteva, naj bo ta delež večji (večina predlogov okoli 20 do 25 % OD), zgornja meja pa naj se doseže že s 25 leti službe.

O tem problemu bi vsekakor morali razpravljati znotraj Zveze sindikatov, saj zadeva najmanj vse delavce družbenih dejavnosti. Škoda je le, da se vse pripombe izogibajo dejstvu, da bi povečanje tega deleža pomenilo hkrati zmanjševanje deleža za sprotno delo, s tem pa tudi sorazmerno zmanjševanje osebne dohodka mlajših delavcev. Tudi morebitno povečanje cen storitev za ustrezen znesek ne bi v bistvu ničesar spremenilo (celotni osebni dohodek starejših delavcev bi se ob nespremenjenem delu povečali bolj kot pri mlajših). Ta stran stvari pa v kolektivih (in tudi v sindikatu) najbrž ni dovolj preučena, posebno glede tega, kaj bi taka opredelitev pomenila za mlajše delavce. Tudi ti bi morali povedati svoje mnenje o taki spremembi. Pri tem seveda ne gre toliko za »pravičnost« kot za učinek, ki bi ga tak ukrep imel na kakovost dela. Pripomniti je treba, da je problematiko ustreznosti ali neustreznosti pokojninskega sistema mogoče reševati le v njegovem okviru, ne pa po ovinku skozi »minulost delo« v zadnjem desetletju dela.

Številne so zahteve, naj bi metodologija vrednotenja del in nalog upoštevala kot eno od meril »alternativno izobrazbo« pri delih, kjer se poleg delavcev z zakonsko zahtevano stopnjo izobrazbe pojavljajo tudi delavci z višjo stopnjo izobrazbe od zahtevane. Sporazum sicer rešuje to vprašanje (na način, ki ga je kot ustreznega ocenilo tudi ustavno sodišče) v sklopu vrednotenja kakovosti dela, vendar mnogi s tako rešitvijo niso zadovoljni. Terja se avtomatizem, celo vnaprej, za primer, ki se bodo šele pojavili (vzgojiteljice). Čeprav ni mogoče zanemariti utemeljitev, ki se navajajo (poudarja se zlasti večja skrb organizacij za pridobivanje delavcev z višjimi stopnjami strokovne usposobljenosti), bi bila taka odločitev nedvomno za mnoge sporna ne glede na to, da bi jo morali — če bi želeli, da bi obveljala — uveljaviti tudi v vrednotenju cen storitev. Take rešitve bi bile pravno problematične, saj ne kaže prezreti, da je tudi ustavno sodišče sprejelo svoje sicer pozitivno stališče do vrednotenja take izobrazbe le ob nagrajevanju po kakovosti dela, torej ne kot nekaj, kar se ne ujema z uveljavljenimi načeli.

Veliko nesporazumov nastaja tudi ob opredeljevanju obsega del pedagoških delavcev in 42-urnem delavniku; sporazumu zamerijo tudi, da je opustil nekatere določbe dosedanjih sporazumov. Nesporazumov pravim zato, ker so take bojzorni res

odveč. Dopolnjeni zakon o delovnih razmerjih je vsaki organizaciji združenega dela brez kakršnih koli dodatnih pogojev omogočil, da delovni čas delavcev razporeja poljubno v skladu s potrebami dela tako, da dosega 42-urni delavnik v lastnem povprečju. Mogoče pa bi lahko tudi novemu sporazumu (tako kot prejšnjemu) očitali, da za zdaj ni dovolj natančno opredelil pogojev, v katerih pedagoški delavci (ki del svojih delovnih obveznosti — pripravo na vzgojno-izobrazbeno delo — opravljajo praviloma doma, ne pa v svoji organizaciji) dosegajo večji obseg dela in s tem pravzaprav prikrito delajo prek rednega delovnega časa. To bi utegnilo postati ponekod tudi eden od vzrokov danes sicer še ne tolikšne, v bližnji prihodnosti pa zelo pereče nezaposlenosti mladih prosvetnih delavcev. Glede tega bi res kazalo sporazum dopolniti.

Celotna javna razprava pa se je vsaj doslej bolj ali manj izogibala nekaterim bistvenim določilom sporazuma. Mislim zlasti na predlagano opredeljevanje zahtevnosti posameznih del in nalog z določanjem razmerij do enote enostavnega dela ter na v sporazumu opredeljena razmerja za tipična dela in naloge. Kolikor je bilo predlogov, se omejujejo na misel, naj se še ta ali ona vrsta del in nalog opredeli kot tipična za dejavnost udeležencev, ni pa mnenj ali ocen o tem, ali so primerna predlagana razmerja za navedenih 18 vrst del in nalog; te pokrivajo veliko večino dela, ki ga opravljajo delavci udeležencev. Tu pa najbrž le je »Rodos, kjer bi bilo treba skočiti,« saj gre za eno od temeljnih sestavin sporazuma, ki bo prav gotovo vplivala na cene storitev v svobodni menjavi dela in na oblikovanje sredstev za osebne dohodek, predstavlja pa tudi temeljno sestavino za primerjanje položaja delavcev na različnih področjih. Morda je za zdaj še premalo znanih elementov za tako razpravo. Manjkajo vsaj trdnejši podatki o vrednotenju enostavnega dela in o razmerjih, ki so opredeljena v samoupravnih sporazumih drugih dejavnosti za dela podobne zahtevnosti, pa tudi podatki o tem, kako bi uveljavitev takih razmerij vplivala na obseg potrebnih sredstev v interesnih skupnostih. Nujno bo doseči vsaj uskladitev teh razmerij in soglasje že znotraj sindikata delavcev vzgoje in izobrazbevanja, kjer se oblikuje še več sporazumov (srednje šolstvo, visoko šolstvo, raziskovalna dejavnost itd.) in v okviru Zveze sindikatov; ta bo morala poskrbeti vsaj za usklajevanje na področju družbenih dejavnosti in za usklajevanje z vrednotenjem podobnih del v gospodarstvu. Škoda bi bilo, če bi čez kakšno leto ugotavljali neskladnosti, ki utegnajo spet nastati, če to ne bo usklajeno ob sklepanju sporazuma.

Že dosedanja razprava je prispevala veliko koristnega, gotovo pa se bo v njej še marsikaj razjasnilo. Tudi ta zapis naj bi pripomogel k razjasnjevanju. In ker ima vsaka medalja vsaj dve plati, sem skušal nekaj medalj obračati — četudi brez rokavic.

POLDE KEJŽAR

RAZPRAVA O SREDNJEROČNIH NAČRTIH

Skupna odgovornost za prihodnost

V zadnjem obdobju mnogi organi od temeljnih organizacij in družbenopolitičnih skupnosti do republike in federacije uvrščajo na dnevni red svojih sej in sestankov razpravo o srednjeročnih načrtih družbenega razvoja od leta 1986 do 1990. Tako naj bi izoblikovali usklajene načrte prihodnjega razvoja gospodarskih panog in družbenih dejavnosti, uskladili pa naj bi tudi razvojne želje in možnosti. To pa v naših gospodarskih razmerah še zdaleč ni lahko.

O razvojnih možnostih in perspektivah izobraževanja in vzgoje sta napisana dva dokumenta, objavljena v Poročevalcu Skupščine SR Slovenije z dne 19. 7. 1985: Delovno gradivo za samoupravni sporazum o skupnih izhodiščih za oblikovanje samoupravnih sporazumov o temeljnih planov izobraževalnih skupnosti za obdobje 1986—1990 in Delovno gradivo za samoupravni sporazum o temeljnih plana izobraževalne skupnosti Slovenije za obdobje 1986—1990. Po razpravi na skupščini izobraževalne skupnosti Slovenije lahko štejemo gradivo kot osnutka sporazumov, o katerih naj bi razpravljali tudi v občinah in vzgojno-izobraževalnih organizacijah. Pri tem ne smemo pozabiti osnutka samoupravnega sporazuma o usklajevanju planov Skupnosti otroškega varstva SR Slovenije, pa tudi ne samoupravnih sporazumov s področja raziskovalne dejavnosti, saj so ta področja tesno povezana z vzgojno-izobraževalnim sistemom.

Prve razprave o tako imenovanih planskih dokumentih so bile v zadnjem času v sindikatih, na Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, 23. 9. 1985 pa tudi na seji Svet za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu RK SZDL. Glede na delegatsko sestavo sveta je razprava povzela že tudi prve razprave o teh dokumentih v občinah. Sestavljenjem gradiv za srednjeročni načrt so razpravljali priznani, da so delo razmeroma dobro opravili, manj pa so v sedanjih načrtih vidne prednostne naloge, zlasti tiste, ki so povezane s kakovostjo vzgoje in izobraževanja.

Razprava na Svetu za vzgojo in izobraževanje se je ustavila zlasti pri nekaterih perečih vprašanjih, ki naj bi jih srednjeročni načrti bolj ustrezno obravnavali. Če govorimo o enotni osnovni šoli in približno enakih možnostih za izobraževanje mladih v razvitih in manj razvitih območjih, ne bi smeli dopustiti, da bi si samo »premožnejši« lahko privoščili šolske svetovalne delavce, knjižničarje in vodje šolske prehrane. Dejavnost teh strokovnih delavcev mora biti sestavni del zagotovljenega programa, sicer bomo pristali na razlikovanje, ki ga načelno ne sprejemamo.

Pri zbiranju denarja za usmerjeno izobraževanje smo doslej ohranili v posebnih izobraževalnih skupnostih različne prispevne stopnje, ki naj bi bile približno usklajene s stroški tako imenovane kadrovske reprodukcije v posameznih panogah in dejavnostih. Razpon teh stopenj gre od 0,80 in 0,82 (tisk in papir, usnjarsko predelovalna industrija) do 2,90 (zdravstvo). Po eni izmed predlaganih različic naj bi se ta razpon še povečal, tako da bi znašal za področje tiska in papirja samo 0,60 in za usnjarsko predelovalno industrijo 0,63, medtem ko za zdravstvo že kar 4,57, za kulturo pa 6,35. Razumljivo je, da se porabniki izobraževanja, ki imajo korist od takih meril, ogrevajo zanje in da je njihov glas močnejši od glasu kulturnih, zdravstvenih in prosvetnih delavcev, ki naj s svojo »revščino« poravnajo še visoke stroške svoje kadrovske reprodukcije, če imajo že tako visoke izobrazbene zahteve (kot da bi si jih sami izmislili).

Zdrava pamet pa pravi, da je taka delitev bremen za izobraževanje po osnovni šoli v velikem neskladju s tem, da je to izobraževanje postalo pravica in možnost vseh, pogoj vsestranskega družbenega napredka. Sodobno zdravstvo, izobraževanje, kultura in podobne dejavnosti so življenjsko pomembne za vsa družbo in vse gospodarske panoge. S temi spoznanji bi bilo treba uskladiti tudi prispevne stopnje za usmerjeno izobraževanje.

V osnutkih srednjeročnih načrtov je zapisano, da bomo za raziskovalne potrebe v republiki usposobili v tem času kar 2000 raziskovalcev. Pri srednjem in visokem šolstvu pa ni zapisano, koliko učencev in študentov naj bi šlo končalo, marveč le, koliko se jih bo vsako leto vpisalo vanjo. V resnici sta oba podatka pomembna, zlasti če upoštevamo, da na nekaterih visokih šolah niti polovica vpisanih ne pride do cilja, v nekaterih srednjih šolah pa jih skoraj četrtina omaga med šolanjem. To seveda ne pomeni, da je treba spremeniti merila pri ocenjevanju, temveč to, da se mora tudi šola prizadevati za višjo storilnost, tako kot proizvodne organizacije.

Uspešnost izobraževanja in vzgoje je tesno povezana s kakovostjo vzgojno-izobraževalnega dela. Ali bomo tudi v tem naredili kak vidnejši premik v prihodnjem petletnem obdobju? Kakovost mora imeti prednost tudi v naših razvojnih razmišljanjih, žal pa je v sedanjih gradivih za srednjeročno načrtovanje ostala v ozadju.

V srednjeročnih načrtih moramo jasneje opredeliti prednostne cilje in naloge, pa tudi poti do njih, sicer bodo ostali le zbir želja in načrti, ki nikogar ne obvezujejo. To velja še posebno za izobraževanje odraslih in vse tiste oblike nadaljnega izobraževanja, s katerimi uresničujemo zamisel o stalnosti izobraževanja in vzgoje. Če ne bomo kaj storili za hitrejši napredek tega izobraževanja, bomo zaostajali v znanstveno-tehnološkem razvoju, reforma pa bo ostala za plotovi tradicionalnega šolskega sistema. V srednjeročne načrte moramo torej zapisati ne samo naše želje za razvoj stalnega izobraževanja, pač pa tudi ukrepe, ki naj bi spodbudili organizacije združenega dela in še koga, da bodo spremenili odnos do tega izobraževanja.

Pri načrtovanju prihodnjega petletnega razvoja si v današnjih gospodarskih razmerah ne moremo postavljati visokih ciljev, saj bi ne bili stvarni in uresničljivi. To pa ne pomeni, da bi smeli načrtovati nazadovanje glede

kakovosti in uspešnosti izobraževanja. Kaže, da imajo v nekaterih občinah v mislih ne napredek, marveč rakovo pot šolstva, saj predvidevajo v osnutkih srednjeročnih načrtov povečanje in ne zmanjšanje učencev v drugi izmeni, pa tudi krčenje števila celodnevni osnovnih šol. Kljub težkim gospodarskim razmeram ni opravičila, da bi šli v vzgoji in izobraževanju nazaj. Prav tako bi ne bilo opravičljivo, če bi načrtovali zaostajanje gmotnih možno-

sti te dejavnosti in bi prosvetni delavci z osebni dohodki zaostajali za delavci drugih področij združenega dela. Vzgoja in izobraževanje imata v »strategiji opiranja na lastne sile in ureditve čevanja gospodarske stabilizacije« tako mesto, da lahko načrtujemo samo napredek in ne nazadovanje. To je naša in skupna odgovornost za družbeno prihodnost.

JOŽE VALENTINČIČ

Plastika je delo kiparja Antona Mikuža (Anglija) — z razstave likovnih del naših izseljencev; predstavilo se jih je 22 — iz nekaterih evropskih držav, Amerike in Avstralije, ki je bila v Cankarjevem domu Ljubljani do 2. oktobra letos. Razstava pomeni poseben dogodek spoznavanju kulturnega življenja naših izseljencev.

Prodajna razstava knjig učil in učnih pripomočkov

Založba Univerzum obvešča, da bo od 8. do 11. oktobra 1985 v svojih prostorih na Grošljevi 4 v Ljubljani (Šiška) pripravila prodajno razstavo knjig, učil in učnih pripomočkov. Razstava bo odprta vsak dan od 9. do 17. ure.

Na razstavi si bodo učitelji in drugi obiskovalci lahko natančno ogledali razstavljene eksponente, preverili njihovo uporabnost in delovanje in jih seveda tudi kupili.

Založba še posebej vabi delavce vzgojno-varstvenih organizacij, učitelje fizike in biologije, učitelje razrednega pouka in delavce v šolah srednjega usmerjenega izobraževanja.

Nemirno leto v pedagoškem šolstvu

Strokovni svet Posebne izobrazbeno skupnosti za pedagoško usmeritev je na seji 1. oktobra t. l. pregledal opravljeno delo in kaj bo treba še storiti v prihodnjih mesecih. V pedagoški usmeritvi je zadnje leto zahtevalo od visokošolskih organizacij, pa tudi od strokovnega sveta in drugih organov velike napore, saj je bilo treba pripraviti nove programe, jih prilagoditi razvojnim zahtevam in gospodarskim možnostim pa tudi uskladiti med visokošolskimi organizacijami in univerzama.

Večino novih vzgojno-izobraževalnih programov je skupščina Posebne izobrazbeno skupnosti za pedagoško usmeritev že sprejela. Končna redakcija teh programov, ki jo zdaj opravljajo matične šole, odpravlja še zadnje pomanjkljivosti, na katere je opozoril med drugimi tudi Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje.

Med novimi programi, ki so še v pripravi, naj omenimo program

za učitelja praktičnega pouka, povezan s strojništvom. Ta program bo omogočil višješolsko izobraževanje za učitelje praktičnega pouka kovinarske stroke, ki se bodo zaposlovali v šolah te usmeritve in v proizvodnih organizacijah — torej kot učitelji ali pa organizatorji proizvodnega dela in delovne prakse, mentorstva in drugih oblik usposabljanja za delo.

Strokovni svet je podprl prizadevanje Srednje šole z italijanskim jezikom in Srednje pedagoške in naravoslovno-matematične šole v Kopru, da uskladita predmetnike in programe s posebnimi potrebami narodnostno mešanega območja (znanje slovenskega in italijanskega jezika, priprava učiteljev za šole z italijanskim učnim jezikom itd.).

V prihodnjih mesecih bo treba povzeti in oceniti izkušnje pedagoških srednjih šol pri izvajanju programov usmerjenega izobraževanja ter pripraviti nujnejše spremembe — ob sodelovanju

skupine za evalvacijo programov srednjega usmerjenega izobraževanja. Preučiti bo treba tudi izkušnje iz letošnjega vpisa v pedagoške šole, ki niso najbolj razveseljive. Pospešiti bo treba pripravo programov za spopolnjevanje učiteljev nekaterih predmetov skupne vzgojnoizobrazbene osnove — tistih učiteljev, katerih izobrazba ne ustreza povsem zahtevam teh učnih načrtov.

Za prihodnost pedagoškega šolstva bo odločilno tudi, ali bo imelo potrebne gmotne temelje za delo. Pri tako pomembni družbeni dejavnosti, kot je vzgoja in usposabljanje učiteljev in vzgojiteljev, morajo šole imeti na voljo dovolj denarja, sicer ne morejo opravljati svojega poslanstva. Nemir in nezadovoljstvo, ki ga je čutili v kolektivih srednjih pedagoških šol, je resno opozorilo, da razmere niso take, kot bi morale biti.

J. V.

Za humane odnose med učenci

Otrok rad živi in dela v kolektivu. Skupno delo in razvedrilo zblížujeta učence.

Humani odnosi, spoštovanje človeka, nesebičnost in medsebojna pomoč so pogoj za uspešno delo in razvoj osebnosti. Za razvijanje humanizma lahko veliko naredi poleg družine tudi šola. Pri tem niso pomembni le zgledi, temveč vključevanje učencev v skupne dejavnosti. Pri skupnem delu se človek najbolj uči upoštevati in spoštovati druge, razvije pripravljenost za nesebično pomoč sočloveku, odstranjuje brezbriznost do ljudi. K vzgoji humanizma spada tudi vzgoja kulturnega vedenja: spoštovanje do sočloveka, vljudnost v medsebojnih odnosih.

Dosežek skupnega dela je zavestna disciplina, ki pomeni pošteno, zavestno delo in trud za izboljšanje svojega dela in dela součencev; pomeni lep odnos do starejših, vrstnikov in mlajših.

Skupne akcije, delovne in razvedrilne, oblikujejo uspešne kolektive, ki so izredno pomembni za vzgojo. S svojo organizacijo življenja in dela ima skupnost veliko vzgojno moč. Pri posamezniku razvija pripravljenost za usklajevanje osebnih in družbenih interesov, tovarištvo in medsebojno pomoč.

Kolektivna vzgoja ne poteka samo v oddelčnih skupnostih, temveč je usmerjena tudi v celotno šolsko skupnost. Škodljivo bi bilo, če bi se posamezna oddelčna skupnost osamila. Vzgojno uspešna je le skupnost učencev, ki se po posameznih razredih zliva v celoto. S skupnim delom je treba pospeševati stike med oddelki na šoli.

Med šolanjem bi morali čim bolj izrabiti otrokovo nagnjenost h kolektivnemu življenju in delu. Učitelji se zavedajo vzgojnega pomena socialnih odnosov v oddelku. Poznati morajo učencev socialni položaj, poiskati vzroke različnih odnosov, s skupnim delom taktno vključevati osamljene učence v skupino

in poskrbeti za tesnejšo povezanost oddelčnega kolektiva.

Za razvoj medsebojnih humanih odnosov je pomembno, da se oddelki istega razreda povezujejo. Skupno delo in razvedrilo zblížujeta oddelčne skupnosti, vendar pogosto rodi do tekmovalnosti (npr. za najboljši oddelček, največ zbranega papirja, najuspešnejši športniki...). Tekmovalne dejavnosti povečujejo motivacijo in učinek pri boljših, manj uspešni oddelki postajajo brezbrizni, posebno če vplivajo na dosežke objektivne okoliščine (več vozačev, gmotne možnosti staršev idr.). Sodelovanje oddelkov ustvarja občutek skupinske pripadnosti. Učence lahko povežemo s skupnimi delovnimi akcijami, ob razstavah, tako da pomagajo ostarelim, na ekskurzijah, letovanju in v šoli v naravi. Pri tem je pomembno, da se zblížujejo tudi oddelki podružničnih šol in osrednje šole.

Oddelčne konference so dobra priložnost za medsebojno spoznavanje in sodelovanje. Pri obravnavi vzgojne problematike so učenci opravili prave male raziskave.

Skupnost učencev sedmega razreda je z anketnim vprašalnikom »raziskala« problem alkoholizma, druga oddelčna skupnost pa značilnosti pubertete ter odnose do vrstnikov in starejših. Oddelčna skupnost osmega razreda je ugotavljala, kdo so jim vzori in kateri so njihovi ideali; druga oddelčna skupnost je zbrala mnenja in pričakovanja predstojnikov šol srednjega usmerjenega izobraževanja o znanju in vedenju učencev ob prehodu na srednje usmerjeno izobraževanje. Z izsledki raziskav, utemeljitvami in nakazanimi načini izboljšanja so se seznanili tudi vrstniki drugih oddelčnih skupnosti. Za razvoj kolektivnega življenja so pomembni tudi stiki med otroki raz-

ličnih starosti. Treba je razviti kulturne odnose do mlajših in pripravljeno za medsebojno pomoč.

Šolski aktiv mladih članov Rdečega križa je spodbudil povezovanje in sodelovanje med oddelki razredne in predmetne stopnje. Izdelali so predlog povezav (npr. 3.a s 7.a, 1.b s 5.b, oddelček podaljšane bivanja z 8.c, 6.b z oddelkom varstva vozačev itd.), načinov in vsebin medsebojnega sodelovanja. Predlog so obravnavale oddelčne skupnosti in še obogatile vsebino dejavnosti. Z razumevanjem so ga sprejeli razredniki in učiteljski zbor. Z občutkom odgovornosti in zavzetim delom so učitelji pripomogli k vzgoji medsebojnega spoštovanja in solidarnosti. Spodbujali so domiselnost učencev oddelčne skupnosti.

Najprej so se začeli spoznavati »pobrati« oddelki po predstavnikih ali tako, da so se seznanjali kar učenci vsega oddelka. Ugotavljali so značilnosti oddelka: od kod učenci prihajajo, kako sodelujejo v interesnih dejavnostih, kakšne težave imajo, kakšno sodelovanje si želijo in kaj lahko ponudijo.

Sporazumeli so se za oblike sodelovanja: skupno delo pri

urejanju učilnic, pomoč pri učeni, spremstvo na izletih, skrb za varnost na avtobusni postaji, pomoč bolnim; izdelovanje in medsebojna izmenjava voščilnic in daril; pripravlanje skupnih proslav, udeležba predstavnikov in razrednika na oddelčnih konferencah itd.

Razvilo se je še tesnejše sodelovanje med razredniki predmetne in razredne stopnje.

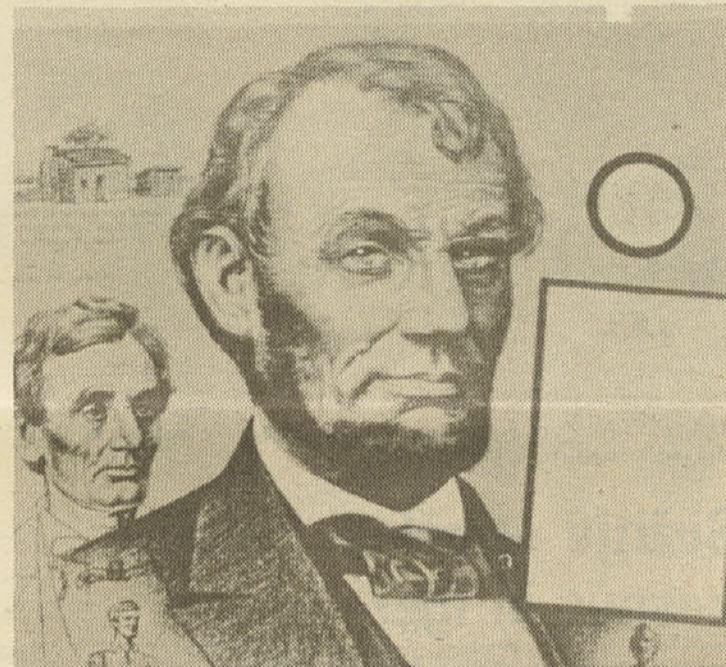
Mlajši učenci doživljajo ob starejših občutek varnosti, ob skupnem delu postajajo samozavestnejši.

Za starejše učence je to priložnost, da se lahko pozitivno uveljavljajo in dobe priznanje za svoje delo — od mlajših in odraslih (učiteljev).

Čim bolj demokratični so odnosi v skupnosti učencev oddelka in v skupnosti učencev šole, tem več je možnosti za zdrav socialni razvoj posameznika in skupine, manj bo napadalnosti med učenci in vedenjskih odklonov.

Medsebojna povezanost in tovarištvo med učenci razvijata srčno kulturo, ta pa je največja odlika humanega človeka in pomeni posluš za človeka, kulturo in naravo.

KRISTINA ŠAJN

Portret A. Lincolna je delo slikarja Josepha Opaleka (Cleveland) — z razstave likovnih del naših izseljencev

Od otrok pričakujemo, da bodo »pridni«, se pravi popolni. Pri tem pa vsi vemo, da popolnih ljudi sploh ni. Prav naše posebnosti nam vtisnejo podobo, kakršno imamo. Nekateri smo bolj nagle jeze, drugi bolj mirni. Nekaterim se zdi vsaka stvar črna, drugi najdejo svetlo, sončno plat v še tako temnih okoliščinah. Tudi pri otrocih opazimo različno naravnost. Imamo večne optimiste, pa tudi takšne, ki že vnaprej zatrjujejo, da jim tako ali tako ne bo uspelo — pa najsi bo to pri igri, učenju ali kakšnih drugih preizkušnjah. Odrasle ob takšnem pesimističnem razpoloženju pogosto dosti bolj bodrimo kot otroke, ki jim največkrat jemljemo še isto malo volje, ki jo imajo. Podobno je ob izbruhih jeze. Odraslemu, ki priložnostno ali pa tudi pogosto vzkipi, tega ne zamerimo tako hudo kot otroku. Rečemo, da je pač takšen in da ga moramo jemati takšnega, kakršen je. Otroku pa zlepa ne oprostimo izbruhov jeze. Iz izkušnje se otrok kaj hitro nauči, da mora jezo in slabo voljo odraslih prenašati, svojo pa mora zadrževati, če se hoče izogniti takšnim ali drugačnim posledicam.

Če otroci med odraščanjem kdaj pa kdaj motijo naše konvencionalne predstave o pridnosti in porednosti, o hvaležnosti in nehvaležnosti, o poslušnosti in upornosti, bi se morali na to odzivati prav tako, kot se odzovemo na podobno obnašanje odraslega. Tudi otrok lahko izgubi dežnik, mesečno vozovnico, se razjezi, reče kakšno grdo besedo...

KATARINA LAVŠ
Iz knjige Šola za starše

Delo slikarja Favierja Zorzuta (Avstralija) — z razstave likovnih del naših izseljencev

skozi
šolsko
okno

Najlepši dan na meji

Goriška, tostran in onstran meje, se je temeljito pripravila na veliko manifestacijo miru slovenskih in italijanskih otrok, ki je bila 5. oktobra v Gorici in Novi Gorici v okviru Unicefa.

Srečanja se je udeležilo 1000 otrok, starih od deset do štirinajst let, 500 naših, z otroki italijanske manjšine vred, iz različnih krajev, od Jesenic do Pulja, in 500 zamejskih, italijanskih otrok in zastopnikov slovenske manjšine iz krajev od Trbiža do Trsta.

Zamisel o prireditvi **OTROCI BREZ MEJA** se je porodila ob obisku italijanskega predsednika Unicefa v Jugoslaviji. Namen manifestacije je utrjevati most med narodi, pozabiti na drobne koristi, ustvarjati razmere za trajno sožitje dveh sosednjih narodov z različnimi jeziki, z različnimi političnimi sistemi, skratka, za sodelovanje in miroljubno reševanje medsebojnih težav.

Ta dan, ki ga imenujemo tudi najlepši dan na meji, je namenjen res otrokom in za otroke — z otroškimi slovesnostmi, z bogatimi kulturnimi sporedom, ki je obsegal kar 40 enot z najrazličnejšo vsebino; uresničevali so ga enakovredno in dvojezično na obeh straneh meje.

Na prireditvi ni bilo dveh držav, bili so samo srečni in sproščeni otroci. To je bil dan miru, otroške sreče, ki jim bo ostal za zmeraj v spominu.

Ob tej veliki manifestaciji so v prostorih krajevne skupnosti Nova Gorica odprli razstavo, ki je prikazala skrb za otroke v naši družbi od predrojtvene dobe.

Za organizacijo je Komisija Izvršnega sveta za odnose s tujino pooblastila Društvo prijateljev mladine Nova Gorica. Predsedništvo pripravljalnega odbora je prevzela Dora Krpan. Pripravljalni odbor že dalj časa sodeluje z odborom onstran meje. Skupaj načrtujejo, rešujejo organizacijska, vsebinska in denarna vprašanja v sproščeni, mirni in zabavni spored iz Gorice v Novo Gorico so otroci na več krajih izvajali svoj kulturni in zabavni spored.

Vsi, ki dobro mislijo, želijo, da bi sproščenost in tovarištvo otrok pripomogla k sožitju odraslih, da meja ne bi narodov ločevala, ampak jih povezovala.

prijateljskem ozračju.

Ni naključje, da je ta manifestacija sožitja v mestih ob meji, ki povezuje prebivalstvo ob Soči. Ta prireditev je v resnici dosežek vztrajnega in dolgotrajnega prizadevanja na obeh straneh meje za uspešno sodelovanje. Tu so formalni stiki političnih in kulturnih organizacij in neformalni stiki krajanov zelo živahni. Izražajo se v pobratanju naših krajevskih skupnosti z italijanskimi občinami, zlasti s slovenskimi občinami v Italiji, v številnih skupnih manifestacijah: tradicionalnih pohodih prijateljstva, kolesarjenju, srečanju pevskih zborov, malih odrov, skupnih likovnih razstav, športnih in sindikalnih prireditev itd. Tako je ta mednarodna prireditev Unicefa le potrditev resničnega stanja, hkrati pa tudi pobuda za nadaljnje prijateljsko sodelovanje in medsebojno razumevanje.

Za udeležence srečanja je bila meja ta dan odprta. Zaporice so se dvignile na Erjavčevi ulici za prost prehod prijateljskih mejašev.

Kulturni in zabavni spored je trajal ves dan, od 9.30 do 16.30. Srečanje se je slovesno začelo v Italiji, na goriškem gradu, z govorom župana, končalo pa pred stavbo Skupščine občine Nova Gorica z govorom novogoriškega predsednika in s poletom jate 400 golobov. Osrednja slovesnost je bila na meji na Erjavčevi ulici, kjer so predstavniki Unicefa izrekli poslanico sožitja in humanizma in spustili pet golobov; ti naj bi simbolično ponesli mir na vse celine sveta.

Na miroljubnem pohodu iz Gorice v Novo Gorico so otroci na več krajih izvajali svoj kulturni in zabavni spored.

Vsi, ki dobro mislijo, želijo, da bi sproščenost in tovarištvo otrok pripomogla k sožitju odraslih, da meja ne bi narodov ločevala, ampak jih povezovala.

MIRA CENCIC

Izlet

Tone je bil posebej. Dolg, suh in neroden je kolovratil po šoli. Vendar se je nekako prebil do osmega razreda. Tu se je sicer vmes ustavilo in spet se je pretolkel z dvojkami — vse do konca leta. Za pouk ni imel poslušna, sicer pa je imel glavo nabito polno raznih vragolij. Ja, niso bile samo nedolžne in hudomušne. Včasih so bile prav nepremišljene in celo nesramne: od podstavljanja nog, umikanja stolov do rabutanja sosedovih češenj. Tudi pretepi so bili njegova posebna spretnost. Nekeč, tik pred koncem leta, ko so se peljali učenci v opero, je v avtobusu prerezal celo sedež. In to je sodu izbil dno.

»Ne gre z nami na izlet!« je sklenila razredna skupnost. »Seveda mora še poravnati škodo,« je dopolnil razrednik, sicer razumevaš in preudaren človek.

Se isto uro se je Tone pristno ali narejeno nasmihal in se bahal:

»Ko se boste vi kuhali v avtobusu, bom jaz sedel v senci in lovil ribe, haha!«

Tako prepričljiv je bil, da mu je celo Peter hotel pri tem pomagati, kajti izlet v Jajce je res daleč in še veliko stane.

Pa je bila večina sošolcev le močnejša in Peter je kaj hitro ovrgel svojo namero.

Sonce je na vzhodu komaj zarisalo oranžno rdečo črto, ko so se učenci oprtani s torbami in vrečkami že podili po šolskem dvorišču. Najbolj neučakani so prišli že pol ure pred odhodom.

Prišla sem na dvorišče. Tu me je čakalo presenečenje.

»Razrednika iz paralele a ne bo. Poškodoval si je nogo,« mi je naznanil ravnatelj. »Z nami gre tajnica, saj so vsi drugi razporejeni s svojimi razredi.«

Otrpnila sem. Poznala sem vse učence, saj sem jih vsa leta učila in tudi vse njihove muhe. Podnevi bo že, a prenočiti z njimi? To je nekaj drugega.

»Avtobus prihaja, avtobus!« so kriknili in prihiteli k vratom po naju.

»Fantje, vzemite malico in kar tja odnesite,« sem rekla. In tedaj sem ga zagledala, Toneta. Stal je naslonjen na zid... V rokah je mečkal vrečko in pri nogah je stala majhna oguljena torba. Strmel je vame. Velike sive oči so kdaj pa kdaj pomežiknile med svetlimi trepalnicami tja proti vzhodu, proti vzhajajočemu soncu in mnogo obetajočemu dnevu; potem pa spet vame. Molčiva. Zrem v roke, ki trdno mečkajo ročaj vrečke. Visoko, sloko telo je malce naslonjeno na zid, noge tičijo v ozkih oguljenih kavbojkah in razpokanih adidaskah. Še molčiva...

»Tovarišica, gremo! Vse je v avtobusu!« kriči Peter.

Midva še stojiva. Nič se ne zgame. Razumem ga. Trmast, kakršen je, bi se prej razgrizel, kot izrekel besedo. Stopim k njemu in se ozrem vanj. Oči se mu čudno zasvetijo in čaka, požira slino...

»Tone,« mu rečem, »si seževa v roke, tako čisto spodobno. In obljubiš, da boš v redu, ne, boljši od drugih?«

Iskre se prižgejo v velikih očeh. Ustnice se čudno povesejo in zdaj, zdaj... bo zajokal. Prikima. In verjame, tej napoli otroški obljubi.

»Tako, teciva! Čakajo naju!«

KAROLINA KOLMANIČ

INA

novе
knjige

DOBER PRIPOMOČEK ZA RODITELJSKE SESTANKE

Šola za starše

Pri Centralnem zavodu za napredek gospodinjstva v Ljubljani je pred kratkim izšla knjiga *Šola za starše*. Knjiga bo koristila staršem pri vzgoji, učitelje in vzgojiteljice pa bo spodbudila, da bodo osvežili pogovore s starši z aktualnimi temami — tudi s takimi, ki jih neupravičeno pozabljamo. Avtorica *Sole za starše* Katarina Lavš, profesorica pedagogike in psihologije, je v knjigi združila v pestro celoto svoje razmišljanje in spoznanja o vzgoji od otrokovih prvih dni do zrelosti za šolo (predšolska vzgoja zajema dobro polovico knjige), nato pa o vzgoji med osnovnim šolanjem in težavah tistih let, ki so vmes med otroštvom in odraslostjo. Posebno poglavje je namenjeno ravnanju z otrokom ob resnični ali namišljeni bolezni, pa tudi z otrokom, ki je drugačen od večine.

Knjiga *Šola za starše* je pisana s srcem, znanjem in izkušnjami. To ni tradicionalna, k abstraktnim, splošnim družbenim smotrom usmerjena pedagoška učenost — to je življenjska pedagogika, približana utripu današnje družine in težavam našega časa, predvsem pa otroku in njegovim razvojnim potrebam. Avtorica je na otrokovi strani; zanj se postavi, če je treba, tudi proti učiteljem in staršem, kadar pozabijo, da so bili

tudi sami nekoč otroci in da ima otrok pravico do otroštva, igre in smehe. Avtorica se torej opira na mentalno higieno, povezuje spoznanja pedagogike in psihologije ter praktične izkušnje (knjigo je strokovno ocenila Slavica Toličič).

Poseben čar daje knjigi živa in zanimiva beseda, ki je daleč od suhoparnosti in je lahko zgled vsem, ki pišejo o vzgoji za starše. V dokaz samo nekaj naslovov in mednaslovov, ki nam bodo hkrati približali vsebino knjige: Vse je enkrat prvič, Zakaj ne razumete mojega joka, Dojenčki ne vedo, koliko je ura, Od čebljanja do prvih besed, Kaj pomeni biti priden, Ni vse laž, kar ni res, Šola ni raj na zemlji, Pet dinarjev za vsako petko, Potrpi, saj boš imel prihodnje leto drugo tovarišico, Lepo je biti bolan, nihče te ne krega, Nič več otrok, odrasel pa še ne.

Vsako tako poglavje uporabimo lahko tudi za uvod v pogovor s starši na roditeljskih sestankih in v drugih oblikah dela s starši. Iskrena in doživeta, včasih tudi kritična beseda, je za tak pogovor samo dodatna spodbuda. Seveda pa bomo knjigo tudi priporočili staršem predšolskih in osnovnošolskih otrok.

JOŽE VALENTINČIČ

Knjiga za estetsko vzgojo

Pri Mladinski knjigi so izšla izbrana besedila za uporabo v mali šoli

Predšolski otrok je v svojem intenzivnem spoznavanju sveta okoli sebe sila vztrajen, radoveden, toda pogosto tudi zelo utrudljiv s svojo vztrajnostjo in željo po spoznavanju novega. To je obdobje, ko ga začne zanimati vse mogoče — od pesmi, risb, ugank, pa tudi vse, kar se dogaja v naravi in okrog njega. Prav na tej stopnji je mogoče otrokovo radovednost s pridom izrabiti in mu z igro nevsiljivo pojasniti marsikaj, česar se bomo pozneje spominjali z dobro zavestjo, da smo mu pomagali na prijeten in zanimiv način odkrivati in spoznavati svet, v katerem živi. Takšno delo s predšolskim otrokom olajšuje knjiga izbranih besedil KJE SI, MALA ŠOLA? V njej sta MARINKA SVETINA in ELA PEROCI izbrali raznovrstna besedila iz povojne otroške

književnosti in iz mladinskih glasil: kratke pripovedi, pravljice, pesmi, ugank, izštevanka, igrice za uprizorjanje in notne zapise. Besedila so tematsko urejena po zaporedju letnih časov, knjiga pa se seveda začneja z jesenjo, ko se začne življenje tudi v vrtcih in mali šoli. Knjižica je torej dovolj domiselno zasnovana, koliko bo uporabna, pa ni odvisno od otrok samih, marveč od tistih, ki jim je posredno namenjena; namenjena pa je vsem, ki se ukvarjajo z otroki. Od njih je torej odvisno, kako bodo razvijali otrokov estetski občutek, kako bodo uresničili besedila ali kako jih bodo dopolnili: ali si bodo otroci besedila zapomnili ob lutkovni igrici, predstavi, ali si bodo zapomnili risbe, povedane pravljice ali pa se bodo spominjali uglasbene pesmi.

Delo slikarke Zore Forlani (Severni Ontario) — z razstave likovnih del naših izseljencev

Sožitje otroških pesmic in iger

Mira Voglar: Sraka in avtobus

Glasbena literatura za predšolskega otroka je spet bogatejša: Državna založba Slovenije je izdala zanimivo in izredno lepo opremljeno knjigo z nenavadnim naslovom SRAKA IN AVTOBUS. Avtorica poezije, glasbe in prozega besedila je Mira Voglar, ilustracije in oprema pa so delo akad. slikarke Lidije Osterc.

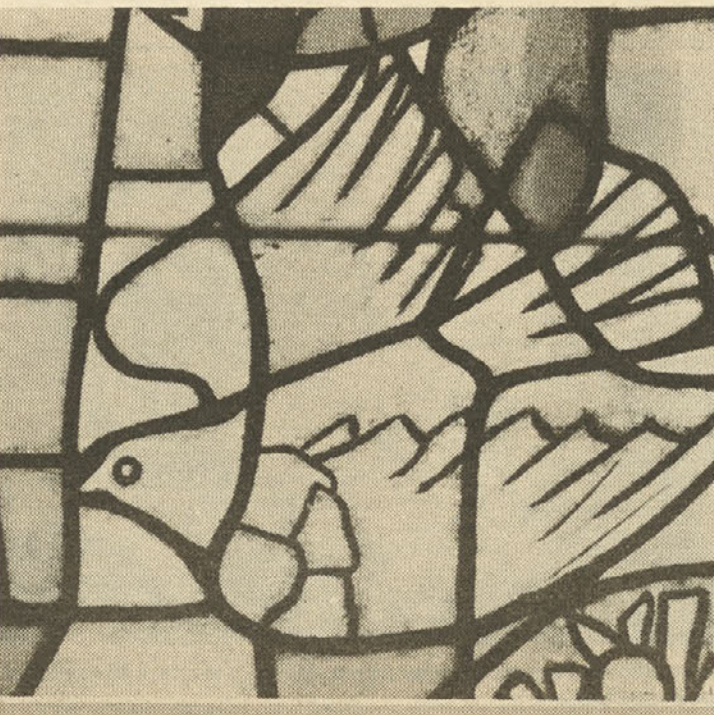
V knjigi gre za sožitje otroških pesmic in iger, ki bi jih strokovno lahko označili kot glasbene didaktične igre. Pesem in igra živita druga ob drugi, izhajata druga iz druge. Včasih se igra razvije iz pesmi, drugič spet se pesem vključuje v igro. Še več: avtorica Mira Voglar je v želji po najbolj celostni estetski vzgoji nakazala ob pesmih in igrah tudi možnosti za likovno in ritmično-gibalno izražanje otrok ter za muziciranje na malih instrumentih.

Svojo sposobnost življenja v otrokov svet je Mira Voglar s to zbirko še potrdila. Njena pesniška besedila so pristrčna, poetična, duhovita, šegava. Po glasbeni plati so pesmice preproste, melodija je vedno trdno povezana z besedilom.

Knjiga *Sraka in avtobus* je za najmlajše lahko še slika, sicer pa po svoji vsebini kliče k sodelovanju otrok in odraslih, otrok in vzgojiteljev, otrok in staršev. V ta namen je avtorica pri igrah označila, kako se jih igramo v vrtcu in kako doma.

Delo toplo priporočamo otrokom, staršem in vzgojiteljem, prav gotovo pa bi ga lahko uporabljali tudi učitelji v nižjih razredih osnovnih šol in v pripravljanih oddelkih glasbenih šol.

MILENA NOGRAŠEK

Slovar slovenskega knjižnega jezika — četrta knjiga

Pred nedavnim je bilo končano dolgotrajno raziskovalno delo za četrto knjigo Slovarja slovenskega knjižnega jezika. Slovar izdaja Slovenska akademija znanosti in umetnosti s svojim Inštitutom za slovenski jezik in Znanstvenoraziskovalnim centrom, dosedanje štiri knjige pa je založila Državna založba Slovenije. Zelo zahtevno, dolgotrajno in natančno delo je opravila skupina tridesetih raziskovalcev, ki so zbrali in oblikovali tudi gradivo za to predzadnjo slovarsko knjigo, s katero se zahtevni projekt preveša proti koncu, v zaokroženo celoto petih zajetnih knjig. Tako bomo — predvidoma v letu 1990 — dobili sklenjeno temeljno slovarsko delo o slovenskem jeziku, ki temelji na spoznanjih sodobnega jezikoslovja. S tem se izpolnjuje načrt za naš prvi popolnejši, obsežnejši enojezični razlagalni slovar, sestavljen devetdeset let po Pletersnikovem. Sestavljajci so morali tokrat obvladati slovarsko delo, ki poteka nepre-

trgoma od leta 1964 in postaja čedalje zahtevnejše, saj je tretji pri njem upoštevati jezikovni razvoj in novosti, obenem pa mo vseh pet slovarskih knjig koncu vendarle biti celota, v kateri bo čutili skladno zasnovani in izpeljana delo.

Spet za knjigo bogatejši slovenskega knjižnega jezika postaja v toliko obsežnejši obliki tualna in bogata podoba zdanja slovenskega jezika, naše zikovne zavesti, izraznih sposobnosti in domišljenosti ter pozornosti v našem jezikovnem izražanju. Takšen, kakršen je, je slovensko temeljno delo naše jezikovne kulture, pomembno ne le za slovenske, marveč za slavistike na plohi; v vsej svoji izčrpnosti ji pomoč vsem beročim in pišočim Slovincem, zaradi obsežne filozofije pa je še posebno dobi došel slavistom in prevajalcem, jim bo obsežna frazeologija zelo olajšala delo pri prevajanju.

V. K.

Novi Kondorji

Letošnji knjižni program zbirke Kondor, izdaja jo Mladinska knjiga, bo skoraj izpolnjen z izborom iz domačih in tujih književnih del. Nove knjige znova poudarjajo in potrjujejo pluralistično zasnovano zbirke: v njej so upoštevane različne literarne vrste, različna obdobja in seveda pisatelji različnih narodov. Manjkata le še dve knjigi, doslej pa so izšla tale dela: izbor pesmi Antona Vodnika Glas tišine, roman Mladena Oljača Molitev za moje brate, izbrani Lukijanovi spisi Filozofa na dražbi, dramsko delo Marija Stuarta Fridericha Schillera, Kranjski komedijanti Bratka Krefta in izbrano delo Edgara Poeja, naslovljeno po njegovi znani pesmi Krokara.

ANTON VODNIK — kljub navidezni zbranosti včasih razpet med razpoloženska nasprotja, avtor številnih pesniških zbirk, v katerih se je razkril kot pretanjen in poduhovljen poet, ki ga je čas kljub njegovi nedvomni idejno-estetski vrednosti nekoliko preveč pozabil. Ta krivica je popravljena vsaj z izidom knjižice njegovih izbranih pesmi, naslovljenih GLAS TIŠINE. Sestavljalka Franca Buttolo je izbrala njegove pesmi kronološko glede na čas, kot so izhajale, pri tem pa ni toliko upoštevala njegovih najboljših pesmi, kolikor tiste, ki so skladne z Vodnikovim celotnim opusom. Izbrane pesmi so razvrščene v sedem delov, naslovljenih po posameznih pesnikovih zbirkah; dopolnjujejo jih dve delni študiji Franca Buttolo o pesnikovem življenju in delu ter o simbolizmu v njegovi poeziji. Zanimivo študijo o povezavi likovne umetnosti z Vodnikovo poezijo je napisal Milček Komelj, ki je knjigo tudi likovno opremil z reprodukcijami Vodnikovih sodobnikov: Toneta Kralja, Franceta Kralja, Božidarja Jakca, Mihe Maleša, Staneta Kregarja in Maksima Sedeja. Tako je avtorjem, ki so oblikovali knjižico, uspela ena tako redkih in dragocenihih interdisciplinarnih povezav — tokrat med likovno umetnostjo in poezijo.

Spet drugače nenavadna je romaneskna proza MLADENA OLJAČA. To je svojevrstno delo, v marsičem prelomno za povojno literaturo o partizanstvu in vojnih letih. Roman je izšel v izvirniku leta 1957, v slovensčino pa je bil prvič preveden leta 1965 — doživel je precej izdaj tudi v tujih jezikih, in drugo v slovensčini. MOLLITEV ZA MOJE BRATE je delo, ki pomeni prelom s povojnim črno-belim slikanjem partizanstva, knjiga o travmatičnih

spominih mladega partizana, še danes ni izgubila svoje pričuvanske moči.

Po dolgem času so izšli kot samostojen natis KRANJSKI KOMEDIJANTI BRATKA KREFTA. Besedilo je nevsiljivo prijeten dodaten pouk iz zgodovine slovenske dramatike. S to kratko objavljeno komedijo so dramska dela Bratka Krefta četrtič uvrščena v to zbirko. Kranjski komedijanti so zdaj izšli v samostojni knjigi. Studijo je napisal Dušan Moravec, ki je dopolnil s študijami tudi vse prejšnje tri knjige Kreftovih dram. To je študija o avtorjevem življenju in posebej o njegovem dramskem delu, s krajšo razlago spodbud in ozadja nastanka Kreftove drame ter njeno analizo.

S knjigo LUKIJANOVIH izbranih spisov FILOZOFA NA DRAŽBI sledi zbirka stalnici programu zbirke — Grški in latinski klasiki. Spise tega grškega satirika je izbrala in prevedla Marijeta Šašel-Kos; nekatere Sovretove prevode v slovensčino je posodobila, nekaj značilnih spisov pa je v knjižnici prvič prevedenih v slovensčino: Kako je treba pisati zgodovino, Lažni preok Aleksander in izbor iz Pomenkov heter. Sestavljalka je pri izboru upoštevala predvsem študente, verjetno pa bo knjižica primerna tudi za srednješolske, glede na to, da je več teh polemičnih in parodičnih Lukijanovih besedil dostopnih le v izvirniku.

Med Kondorjevimi knjižnicami je tudi SCHILLERJEVA drama MARIJA STUART na novo prevedena in razložena s prevajalčevim študijo in obsežnimi opombami. Borut Trekman, ki je opravil vse to delo, se je ločil prevajanja te Schillerjeve drame iz obdobja wimarske klasične pravzato, ker je menil, da je ta čas preveč pozabljen, da se klasiki tega obdobja nemške zgodovine umikajo iz knjižnih izdaj in odrskih uprizoritev.

V knjižnici KROKAR je Andrej Arko izbral in prevedel večino besedil EDGARJA ALLANA POEJA, ki je pri nas znan po proznih delih. Arko je uvrstil v knjižico krajša, pri nas pogosteje objavljena besedila; tokrat to niso le Poejevi prozni spisi in pesmi, marveč celo esejistična besedila. Izmed pesmi so prevedene skoraj vse znane, v tujih jezikih največkrat objavljene pesmi, prvič pa so v slovensčino prevedena tudi Poejeva pisma.

VLASTA KUNEJ

Republiški sekretariat za ljudsko obrambo in revija Naša obramba sta izdala priročnika, ki naj bi vsebinsko pomagala pri obrambnem usposabljanju mladine ter pri organiziranju in delu obrambnih krožkov. Vsebinsko obravnavane tematike v obeh priročnikih je lahko tudi koristen pripomoček pedagoških delavcev pri pouku obrambe in zaščite ter uvajanju obrambnih vsebin v druga predmetna področja. Priročnik OBRAMBNA IN ZAŠČITA, napisal ga je Miroslav Ulčar, stane 570 din, priročnik OBRAMBNI KROŽEK, delo Borisa Knificca, pa 280 din. Knjižici lahko naročite pri Naši obrambi, Ljubljana, Rimska c. 8

Odkrivanje talentov

Knjiga Jana Makaroviča v zbirki Pota do učenca

Nadpovprečno nadarjeni posamezniki, ki jih družba zna odkriti, pravilno usmeriti in izrabiti njihovo nadarjenost, so vsekakor izjemna možnost za prihodnost majhnega naroda. Prav tem ljudem z izrednimi sposobnostmi namenimo pri nas premalo pozornosti, četudi bi morali Slovenci kot majhen narod še posebej razvijati »umetnost odkrivanja talentov«, kot pravi pisec knjige Jan Makarovič. V tem in še v marsičem se moramo strinjati z njim: ne le gospodarski položaj, tudi narodova samobitnost in politična neodvisnost sta sestavini, potrebni za obstoj naroda, za njegovo samoohranitev, saj je navsezadnje njegovo preživetje odvisno prav od ljudi samih. Tako meni pisec knjige Odkrivanje talentov. Z njo je pač skušal opozoriti na to res premalo izrabljeno možnost v naši družbi, opozoriti predvsem vzgojitelje, ki te mlade nadarjene ljudi srečujejo in spoznavajo pri svojem delu in zato lahko marsikaj prispevajo k njihovem odkrivanju in uveljavljanju — ali pa zavirajo njihov razvoj. Ne glede na to, kako se nadarjeni posamezniki razvijajo pozneje, je vendarle vzgojitelj tisti, ki se ukvarja z njimi v njihovem najobčutljivejšem obdobju, tedaj, ko se nadarjeni otroci razvijajo. Umetnost

odkriivanja talentov je seveda obsežno in celo neizčrpno področje. Pisec v knjižici ni mogel zajeti vsega, in tega tudi ni nameraval; z njo je skušal opozoriti predvsem tiste, ki se največ ukvarjajo z otrokom v njegovem razvojnem obdobju — učitelje in starše — na nekatere pomembne vidike tega dela, za katere je menil, da jim bo v pomoč, če jih opozori nanje. Jan Makarovič odmerja v knjižici poleg zgodovinskega vpogleda v narodovo preteklost, v katerem skuša opozoriti na narodno samobitnost, del pisanja tudi ugotovitvam, da število nadarjenih pri posameznih narodih, slojih ali socialnih skupinah ni različno; velike razlike nastanejo zaradi odnosa šole in nekaterih drugih ustanov in vladajoče družbe do talentov. V nadaljevanju nas pisec seznanja z razlikami med sposobnostmi in talenti, ukvarja se z načinom in metodami odkrivanja nadarjenih ter z ugotavljanjem njihovih posebnih lastnosti in sposobnosti. Končni del knjižice usmeri k zelo aktualnim vprašanjem v naši družbi: od odkrivanja nadarjenih posameznikov k nekaterim splošnim vprašanjem poklicnega usmerjanja.

Knjigo je izdala založba Mladinska knjiga. V. K.

Iz prakse za prakso

Odziv in kakovost odvisna od mentorja

Načrtovanje interesnih dejavnosti zahteva smotrno delo

Načrtovanje interesnih dejavnosti na šoli ni tako preprosto, kot se zdi na prvi pogled. Praktične izkušnje, pridobljene ob domačih razmerah, potrebah in možnostih za delo so podlaga za celotno dejavnost šole. S pridom pa bomo uporabljali dobre zamisli kolegov iz drugih šol, ki so dosegli najboljše uspehe. Idealno bi bilo, da bi bila vsa področja interesnih dejavnosti enakomerno zastopana in porazdeljena. Vendar to ni mogoče že zaradi same lokacije šole (mesto, vas). Glede na to so nekatere dejavnosti bolj razvite v mestu, nekatere pa na vasi.

Na prvi pedagoški konferenci se učitelji seznanijo z vsebinami in s celotno »ponudbo« interesnih dejavnosti na šoli, ki smo jih predvideli že ob koncu prejšnjega leta, ko smo staršem in učencem ponudili anketo zato, da bi v novem šolskem letu organizirali tiste dejavnosti, ki jih želijo. Starše v anketi povabimo tudi k sodelovanju. Morda bo kdo prevzel kakšno dejavnost, s katero se poklicno ukvarja. K delu pritegnemo ne samo starše, temveč tudi druge občane in delovne ljudi v krajevni skupnosti. Nekateri šole že dolgo in

uspešno sodelujejo z zunanjimi mentorji. Seveda pa je pomembno predvsem to, da so ti mentorji dobri laični pedagogi, ki se znajo približati mlademu človeku in znajo prisluhniti njegovemu zanimanju. Izkušnje kažejo, in to potrjuje tudi razvojna psihologija, da se otrokovo zanimanje v vsakem starostnem obdobju spreminja, zato je prav, da so interesne dejavnosti organizirane v skladu z razvojno stopnjo.

Dobro je, če preglednico in urnik interesnih dejavnosti obesimo na vidno mesto v zbornici. Dostikrat bomo rešeni zadreg pred učenci, starši in drugimi učitelji, saj bomo lahko vsak trenutek dali ustrezno pojasnilo; informacijo bomo našli prav na preglednici. In še nekaj: vsak od nas bo tako zvedel, kaj se dogaja na šoli poleg rednega pouka.

delu, ki ga okvirno predstavi učiteljskemu zboru in kasneje tudi učencem v krožkih, ki so soustvarjalci podobnega načrta. Če bodo učitelji in starši poznali programe in vsebine, bodo lažje usmerjali učence v tiste dejavnosti, v katerih bodo ti uspešni in ustvarjalno sodelovali glede na odkrita nagnjenja, sposobnosti in želje.

Vsi vemo, da so nekatere dejavnosti mikavnejše od drugih. Za nekatere pa ni in ni odziva. Kje so vzroki in težave? Morda je tu »kriv« mentor, ker je preskromen in svoje področje premalo »popularizira«? Morda s programom ni vse v redu (suhoparen, neprimeren)? Lahko imajo učenci neprijetne spomine iz prejšnjih let? Je mentorstvo prevezel kak začetnik, pa se še ne znajde? Našteli bi lahko še kar precej vprašanj. Poiskati moramo prave vzroke in takoj začeti reševati težave. Kolegu, ki je prevzel interesno dejavnost, pa je zašel v težave, moramo pomagati vsi (razredniki, starši, vodstvo šole, svetovalna služba). Tako sodelovanje dviga pedagoško raven, krepi tople in iskrene medčloveške odnose, ki nam

Pesem združuje tudi v šoli

O pesmarici Dušice Kunaver: Slovenska pesem v besedi in glasbi

Ko hodijo otroci v nižje razrede osnovne šole, navdušeno prepevajo s tovarišico, ko pa prestopijo na predmetno stopnjo, je vsesplošnega prepevanja konec — razen pri glasbenem pouku. Učitelji slovenščine, angleščine, matematike, srbohrvaščine, zgodovine, biologije in drugih predmetov zboljšujemo razpoloženje pri pouku z anekdotami, s šalami, morda celo s tekmovanji in igrigami. Kolikokrat pa poskusamo to s pesmijo?

opremljena z notnimi zapisi njihovih melodij. Kot sama opozarja v uvodni besedi v knjigo, je poskušala zajeti čim več vrst slovenskih ljudskih pesmi. Uspoštevala je pesmi iz vseh predelov naše zemlje. Pesmarica je namenjena vsem Slovincem in njihovim prijateljem, čeprav si jo je avtorica sprva zamislila kot priročnik za učitelje, kot nepogrešljivo sopotnico pouka, pri katerem koli predmetu. Da bi učitelju zgodovine, slovenščine, zemljepisa, družbeno-moralne vzgoje, gospodinjstva, biologije idr. olajšala izbiro pesmi, s katero lahko odlično motiviramo učence za učno uro, ustvarimo ustrezno razpoloženje pri obravnavi ali ponavljanju snovi, in le-to ponazorimo, je pesmi razvrstila v: domoljubne, himne in vojaške pesmi, pripovedne, pesmi o krajih, obredne pesmi, narodne pesmi in kola, ljubezenske, svatovske, stanovske, pivske in šaljive, pesmi o letnih časih, o živalih, o rastlinah in žalostinke.

Vsako skupino pesmi uvaja v toplotu, a stvarno razmišljanje o njej. Knjigo je izdala ob koncu lanskega leta Državna založba Slovenije. Vili Vrhovec jo je opremil s prikupnim narodnim motivom, pesmi in note pa spremljajo risbe z motivi s panjskih končnic.

Škoda bi bilo, da bi učitelji to knjigo spregledali. Učenci na izletih prepevajo vse mogoče in v vseh mogočih jezikih, samo naših narodnih pesmi ne. Pa ne zato, ker bi jih zavračali, ampak zato, ker jih niti doma niti v šoli le-teh nismo naučili ljubiti in peti. Slovenci smo zaradi tega pogosto v zadregi! Vzgoja narodne samozavedosti in občutka pripadnosti svojemu narodu pa je eden temeljnih smotrov naše šole.

Ir navsezadnje — pesem tudi v šoli združuje in krajša odvečno razdaljo med učencem in učiteljem.

MARJANA IVANČIČ

Prav bi bilo, da bi bili vsi mentorji strokovnjaki tistih področij, katere nameravamo organizirati. To so le želje, ki jih verjetno še dolgo ne bomo uresničili. Mentorstvo često prevzamejo učitelji, ki imajo za kako dejavnost

Delo slikarke Mildred Hoegler (Severna Amerika - Ohio) — z razstave likovnih del naših izseljencev

posebno nagnjenje in veselje. S tem pa ni rečeno, da ta učitelj ni dovolj uspešen. Nasprotno, nekateri se tako poglabijo v delo, da dosega enakovredne ali celo najboljše uspehe. Kakšna škoda je, kadar prevzame mentorstvo nekdo samo zato, da bi dopolnil učno obveznost, nima pa smisla, volje in primerne odnosa do dejavnosti, ki jo je sprejel kot delovno nalogo. Od učitelja mentorja je odvisno, kakšno odzivno moč in kakovost bo dosegel s svojim pedagoškim delom. Pri oblikovanju skupine mu bodo pomagali učenci, starši, razredniki in strokovnjaki šolske svetovalne službe. Najbolj pa se bo moral truditi sam. Vsak učitelj mentor pripravi program

prinašajo osebno zadovoljstvo, veselje do dela in zaupanje v sočloveka.

Menimo, da je ob koncu le potrebno, čeprav nam je že vsem znano, posebej poudariti pomen interesnih dejavnosti z vidika oblikovanja mlade osebnosti, le ta sodeluje pri načrtovanju, ureničevanju in vrednotenju dejavnosti. Kolektivna, ustvarjalna in družbeno koristna dela zadovoljujejo potrebe po dejavnosti, uveljavljanju, razvijajo samozavest in čut odgovornosti; razvijajo humana čustva, oblikujejo značaj. Bogatijo znanje, razvijajo logično mišljenje in pomagajo pri izbiri poklica.

DARJA INTIHAR

Aktualno, element, demokracija — kaj to pomeni?

Vprašajte za šalo učence v višjem razredu osnovne šole, kaj pomenijo na primer besede: reforma, eventualno, element ipd. Kako si učenci razlagajo tuje, ki jih vsak dan uporabljamo in slišimo na cesti, po radiu, televiziji in drugod.

Prav neverjetno je, da si naši otroci niti ne predstavljajo, kaj pomenijo te besede. Latinsčine, ki bi jim pomagala razvozlati njihov pomen, se ne učijo več, slovarčka tujk ne uporabljajo, ali povedano natančneje: nihče jih ne spodbuja, da bi ga uporabljali. Kadar uporabijo kako tujo besedo v nepravni zvezi, se jim raje nasmehnemo, kot pa da bi jim na dolgo in široko razlagali...

Ena od dolžnosti učiteljev je, da vsako tujo besedo, ki jo uporabijo v razredu, razložijo, ali vsaj preverijo, ali so jo učenci pravilno razumeli. Mislim tudi, da ni prav, če pomen tuje besede preprosto prevedemo. Vredno se je za trenutek zadržati in popeljati učenca po poti ugibanja, kombiniranja, ugotavljanja in razlage pomena.

Pri razlagi angleških besed nletimo na besedo »form«. Ali pozna kdo kako tujo v slovenščini, ki bi bila podobna tej besedi? Seznam takih besed se hitro bogati: forma, formirati, formular, reforma, reformacija, formacija, formula, reformirati, deformirati, forma viva v Kostanjevici.

Bešed ne zmanjka, le pomena še ne vemo, vseh teh besed nihče ne zna prevesti, vsaj pravilno ne. Kaj je »forma viva« — sprašujem, a odgovora spet ni. Vsi so že slišali za kostanjeviško formo vivo, vedo, da so tam nekakšni kipi, ne vedo pa, v čem se razlikujejo od drugih kipov.

Poskušam pomagati: Kipi imajo lepo formo. — Obliko! — vzkligne nekdo.

Kakšna pa je potem forma viva — viva, vivace v glasbi, vivid v angleščini, vivat! v latinščini. Tako uganemo, da pomeni forma viva: živa oblika, Umetnik ohranja svoji umetnini živo obliko, deblo, iz katerega kleše kip, pusti, da je še vedno deblo, ne les, kamnu ohranja prvine skale.

Razred je ravno dovolj razvnet, da ne odneha. Zdaj iščemo še besede, ki se začnajo z re-. Ali ta »re-« kaj pomeni? Reforma, reakcija, reaktivirati, recenzija, refrén, refundirati, regres,

rehabilitacija, rekonstrukcija itd. Ob naštevanju in prevajanju teh besed ugotovimo, da besedica re- pomeni nekaj ponovno narediti.

Podobno obravnavamo še: de-, anti-, im-, ex-, deformirati, deplasirati, depresija, denacionalizacija, destruktiven; antibiotik, antifašist, antiteza; import-export, impresija-expressija.

Tudi beseda »avto« je zanimiva: Učenci naštevajo vsevprek: avtomobil, avtomatičen, avtoportret, avtogram, avtosugestija, avtonomen, nekdo dela nekaj sam. Ali se sam premika, ali pa sam piše svoj življenjepis v avtobiografiji.

Že se započimo v besedo »grafija: geografija, biografija, telegrafija. Iz telegrafije nas vodi nit v besede, ki se začnajo s -tele: telegram, telegraf, televizija, teleskop, telepatija, tele-printer — ugotovimo, da je v vseh teh besedah skrita neka daljava: nekdo na daljavo vidi, drugi na daljavo sliši itd.

Pri vsem tem razpravljanju o tujih besedah v našem jeziku, ne gre le za jezikovni pouk in iskanje pomena. Učenci si prav žele reševati uganke in zanke, učijo se iskati povezav, kombinirati, primerjati, iskati podobnosti. Včasih je tudi možganska telovadba prav zabavna.

Razlaga tujk je v naših šolah zanemarjena. Tuje besede pač odrasli slišimo, uporabljamo in domnevamo, da jih mladina pozna. V resnici pa so mladi teh besed navajeni, poslušajo jih že od otroštva, ne potrudijo pa se, da bi jih prav razumeli. Njihov pomen uganje le približno — to pa ni dovolj.

S tem seveda nočem spodbujati rabo tujk v našem jeziku. Tudi jaz sem velika zagovornica čiste slovenščine in z veseljem sodelujem v boju proti uporabi tujk, vendar tudi tu velja staro pravilo: sovražnika moraš poznati!

Mimogrede pa ne prezrimo, da poznavanje tujih besed lahko prav koristno uporabimo pri učenju tujih jezikov. Vsi evropski jeziki so polni besed latinškega izvora, tudi veliko besed v slovenskem jeziku je iz latinščine, zato to znanje lahko koristno uporabimo pri učenju francoščine, angleščine, nemščine, španščine in drugod.

DUŠICA KUNAVER

Hripavost — nadloga, ki jo lahko uženemo

Začelo se je novo šolsko leto, z njim pa prihajajo stare težave. Med temi je tudi hripavost. Zakaj postanemo hripavi?

Odgovor je preprost: zaradi napačne tehnike govora. Pri oblikovanju glasu sodelujejo pljuča z izdihanim zrakom, glasilki in votline nad glom kot resonator. Brez dihanja torej ni glasu in brez pravilnega govornega dihanja ni dobrega glasu. Številni govorniki, mednje štejem tudi prosvetne delavce, žal vse prepogosto ne znajo pravilno dihati in zaradi tega postanejo hripavi.

Vztrikov za napačno dihanje je veliko, omenim naj le ohlapne trebušne mišice. Prav gotovo pa lahko z nekaj preprostimi vajami zboljšamo dihalno tehniko.

Ker imam veliko izkušenj z dihalnimi vajami (pri petju) menim, da bodo te vaje lahko

pomagale tudi številnim prosvetnim delavcem, da bodo lažje in boljše govorili.

1. vaja: Globoko vdihnite skozi nos, kot bi poduhali rožo, potem izdihnite in pri tem recite: »Aaaaj«. S soglasnikom »j« iztisnite iz pljuč ves zrak. Vajo takoj ponovite. Vadite tako dolgo, dokler se ne zaveste, kako pomemben je globok vdih; s tem namreč razbremenite grlo.

2. vaja: Nehote vdihneta globoko tudi tedaj, če se prestrašite in vzkliknete: »Ojej, ojej...«. Pri tej vaji vdihneta že skozi nos in usta.

3. vaja: Sedite za mizo in vpihujte svečo. Pri tem se nekoliko nagnete naprej in pihate: »F, f, f...«.

4. vaja: Tudi pot v šolo lahko porabite za dihalno vajo. Ko stopite na levo nogo, vdihneta skozi nos, ko stopite na desno, sapo

zadržite; pri naslednjih dveh korakih izdihujete. To vajo lahko podaljšujete na štiri ali šest korakov izdih. Tako se vam bodo dihalne mišice okrepile. Ko boste sapo zadržali, boste občutili, da se vam prepona umiri in pripravite za nov start — odziv.

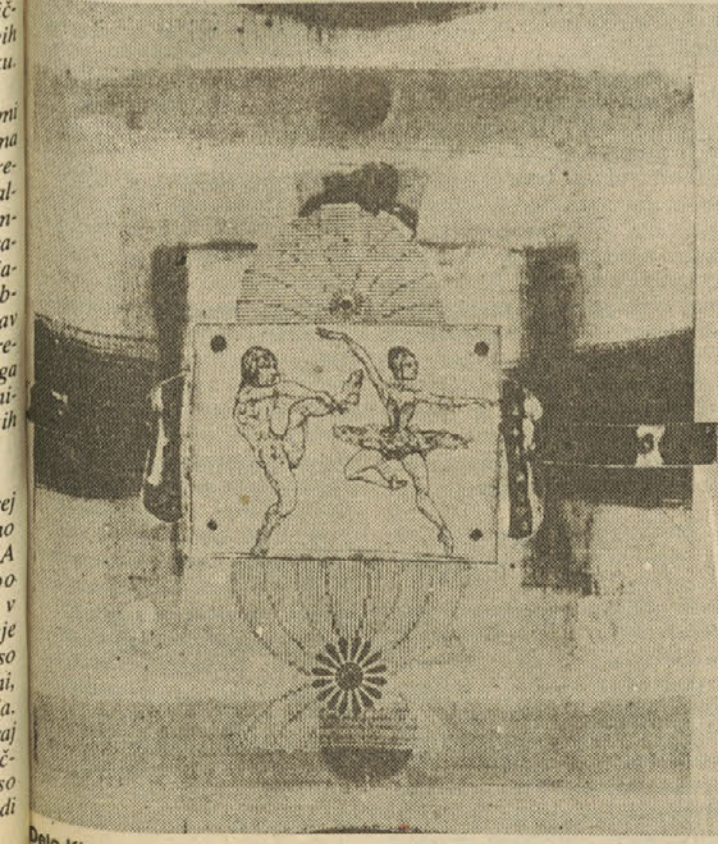
V čem je bistvo teh dihalnih vaj? Kot začnete pri vajah po vzihu izdihavati (z aaaj, ojej ali pa f), tako začnete v razredu govoriti. Pri tem sprostite prsne, vratne in trebušne mišice in se nekoliko »odrinete« s prepono, kot vi vrgli disk. Kar takole zapovedujte, spodbujajte ali hvalite: »Mir! Kaj bomo danes delali? Tako je prav!« Vmes globoko vdihavajte. Pri tem seveda ne govorite preglasno. Govorite tiše, pa bo učinec večji.

Če ste kljub vsem tem vjam trdovratno nesproščeni, si lahko pomagate še takole: preden zač-

nete govoriti, stegnite roko tako, kot bi hoteli nekemu ponuditi kozarec vode. Tudi če samo rahlo obrnete glavo in poveste spodnjo čeljust, sprostite vratne mišice, boste govorili sproščeno.

Čeprav se vam v šoli ponavadi zmeraj mudi, si vzemite čas za pravilno dihanje. Zavedati se morate, da sta glasilki vaš nenadomestljivi aparat, zato si morate po svojih najboljših močeh prizadevati, da ga ne pokvarite. Hripav glas si namreč zelo hitro »prisluzite«: samo nekaj časa govorite nepravilno (iz grla) in že ste hripavi; na glasilkah se lahko pojavijo vozlički ali pa glasilke oslabe (pareza). Veliko učiteljev je že moralo zapustiti svoj poklic zaradi te obolenosti. Kadar vas težave prehodno pestijo, obiščite čimprej foniatra.

DANA JARC

Delo Klara Meška z razstave Moderna slovenska grafika v Münchnu

delo
šola

Knjigi za računalniške krožke

Državna založba Slovenije je pred kratkim predstavila prikupni deli za tiste, ki stopajo v svet računalništva: **Spoznajmo mikroročunalnik in Preprosto programiranje v basicu**. Obe knjigi sta postali uspešnici v domovini nastanka, v Angliji, in tudi prevoda v Nemčiji sta iskana priročnika. Prva opisuje predvsem zgradbo in delovanje mikroročunalnika in obrobni enot, druga pa po zgledu poti pelje začetnika v komuniciranje z računalnikom, v programiranje.

Za obe knjigi so značilne obilica in zgoščenost informacij, poudaritev s številnimi duhovitimi ilustracijami in didaktičnost v zgradbi vzgojno-izobraževalnih vsebin.

Pisca že v začetku prve knjige dokazeta, da poznata skrivnost uspešnega izobraževanja. Bralca ne potisneta v morje podatkov, temveč mu povesta le najpotrebnejše in ga takoj vključita v dogajanje. Naučita ga, kako se priključi računalnik, sestavita preprost program, razložita, kako se le-tega naloži v računalnik, sestavita preprost program, razložita, kako se le-tega naloži v računalnik in kako naj program požene. Da bi ga obvarovala pred razočaranjem, ga opozorita na napake in mu dopovevata, da je komuniciranje z računalnikom natančna zadeva. Prvi uspeh je zagotovljen.

Zatem popeljeta spodbujenega bralca v računalnikovo notranjost. Z besedo in sliko pokažeta nastanek čipa in predstava vsebino in delovanje integriranih vezij. Zanimiva so poglavja o medsebojnem povezovanju računalnikov z računalniško mrežo in o različnih možnostih za uporabo računalnika pri krmljenju in nadziranju proizvodnih procesov, v vesoljski tehniki, v medicini, pri risanju načrtov, vremenoslovju, robotih in pri poslovnih zadevah.

Kot se za dober učbenik spodobi, je tudi na koncu te knjige slovar računalniških izrazov in vodnik za kupce računalnikov, v katerem so zbrani podatki in ocene za 17 najpogostejših mikroročunalnikov.

Druga knjiga je namenjena začetniku za učenje programiranja v basicu. Preden se loti programiranja, razloži algoritem kot zaporedje opravil, ki ga je treba upoštevati pri oblikovanju programa. Z zgledi pokaže razlike v programiranju v programskih jezikih Pascal, Basic in Pilot. Ob kratkih programih knjiga postopno uvaja uporabo različnih ukazov in sproti opozarja na uporabo pri različnih računalnikih. Vsi programi so komentirani z besedami in ilustracijami. Že nekaj naslovov te knjige kaže, kako bogata je njena vsebina: Računalnik primerja podatke, Rišemo slike, Računalniške igre, Zanke, Triki z zankami, Podprogrami, Besedne igre, Grafi in simboli, Gibljive slike, Računalnik piše pesmi.

Enote so sestavljene tako, da informacijam sledijo navodila za uporabo v kratkih, hudomušnih programih, za utrjevanje pa dobi uporabnik naloge in, če potrebuje, še rešitev na koncu knjige.

Med že kar lepo bero računalniške literature sta knjigi zapolnili vrzel za začetnike, ki rabijo več spodbude, prijaznosti in nazornosti. Mentorji računalniških krožkov (tudi v nižjih razredih osnovne šole), bodo našli v teh knjigah vsebino in metodo za delo z učenci. Knjigi odgovarjata na vprašanja: kaj, zakaj in kako. Za razvijanje samostojnosti in ustvarjalnosti ima taka celotnost posebno vlogo. Skratka, deli sta dovolj kakovostni, da bosta lahko pripomogli k razvijanju računalništva in osnovni šoli, na ravni, ki se ne zadovolji le s posnemanjem.

MARJAN TOMŠIČ

Hitreje do resnice

Računalnik pomaga ugotavljati učenčeve sposobnosti

Razvoj ustvarjalnih sposobnosti je povezan s pedagoškim vodenjem; pri tem je treba poudariti, da je za evidentiranje, spremljanje, razvijanje in evalviranje stopnje razvoja ustvarjalnih sposobnosti učencev potrebno primerno metodično-metodološko znanje učiteljev, mentorjev in inštruktorjev. Vsi ti lahko spremljajo in beležijo učenčeve sposobnosti z izdelanimi programi za računalnike, kajti »na pamet in peš« se ne da objektivno in nepristransko sklepati in napovedovati stopnje doseženih ustvarjalnih sposobnosti, ki so temeljni pogoj za usmerjanje v smeri in programe srednjega usmerjenega izobraževanja in vzgajanja.

Računalnik pri vrsteh dela na proizvodno-tehničnem področju

Računalnik lahko koristno uporabljamo pri didaktičnih ali proizvodnih vajah; z njim spremljamo razvoj učenčeve spretnosti in delovnih navad na vseh stopnjah vaje (npr. uvodno ali začetno urjenje, osnovno urjenje, dopolnilno urjenje, korektivno urjenje).

Koristen pripomoček je tudi pri opravljanju projektne naloge, kjer imamo opravka s prvimi strukturnega modela vsebine politehnične vzgoje in izobraževanja, kot so: tehnika, tehnologija, organizacija dela in proizvodnje ter družbenogospodarski odnosi.

Z računalnikom lahko programiramo razvoj ideje, izdelavo prototipa, tehniško-tehnološke dokumentacije, izdelavo pripomočkov za serijsko proizvodnjo, ekskurzijo, serijsko proizvodnjo, sklep tehnološkega procesa in ovrednotenje projekta.

V vseh teh dejavnostih lahko spremljamo razvoj in stopnjo učenčevih sposobnosti. Navajamo le nekaj približnih (skupinskih) oznak, ki bi jih bilo treba še operativirati. Na primer: učenec je dejaven, pasiven, rad posrema, se ustvarjalno loteva dela, je zelo samostojen, sistematičen itd.

Pri konstrukcijski nalogi, kjer gre za konstruiranje gradnje s pomočjo konstrukcijske zbirke — sestavljanke ali za konstruiranje uporabnega predmeta, kjer

poteka ta znanstvenoraziskovalna in tehnično-produktivna dejavnost, lahko z računalnikom spremljamo stopnjo razvoja ustvarjalnih sposobnosti pri učencih.

Registriranje, spremljanje in ocenjevanje sposobnosti

Na vseh teh stopnjah lahko z računalniškim programom evidentiramo, spremljamo in evalviramo: gibalne ali motorične (psihomotorične) sposobnosti, čutno zaznavne ali senzorične (perceptivne) sposobnosti, višje

V ta namen lahko uporabljamo ocenjevalne lestvice, čekovne liste in opazovalne instrumente za registriranje in ugotavljanje dosežene stopnje ustvarjalnih sposobnosti.

S programom, ki ga imamo na računalniku, naredimo za vsakega učenca razvid stopnje njegovih ustvarjalnih sposobnosti. Pri tem upoštevamo razne kazalnike, na primer: čas izbire prvin, izdelavo funkcionalne sheme, izvirnost pri izvedbi gradnje (postavitev, stična mesta), čas od izbire prvin do verifikacije problema (delovanje). Potem zapi-

šemo v računalniški program stopnjo ustvarjalnih sposobnosti.

Učenci se lahko uvrstijo: med najustvarjalnejše v razredu; zgornjo polovico razreda; ustvarjalnih sposobnostih, med najustvarjalnejše; v spodnjo polovico razreda po ustvarjalnih sposobnostih, ne pa najmanj ustvarjalne; med manj ustvarjalne učence v razredu.

Tak instrument z določenimi kazalniki lahko uporabljamo računalniku takrat, ko gre za ločanje ravni doseženih ustvarjalnih sposobnosti. Pomaga nam usmerjati učence v posamezne dejavnosti: znanstveno-tehnično, proizvodno-tehnično, tehnično-konstrukcijsko in tehnološko-operatorsko. Te podatke imamo na računalniškem programu za vsakega učenca shranjujemo pa jih na disketo ali kaseto. Tak instrument lahko pomaga učiteljem, mentorjem, šolski svetovalni službi pri sklicnem usmerjanju učencev, dobe z njim dokaj ustrezne kazalnike za to delo.

Na primer: Učenec izreže zelo dobro, dobro, zadovoljivo, skrbno, zelo slabo konstruiran delek. Pri tem: projektira detale, prenaša načela z ene konstrukcije na drugo, dopolnjuje tisto, kar manjka v konstrukciji projekta konstrukciji, ki je podana le shematično, konstruirata predmet na podlagi tehničnih podatkov, konstruirata predmet po svoji zamisli.

Tako lahko evidentiramo evalviramo tudi višje spoznavne sposobnosti za vsakega učenca posebej. Izsledke ali kasete shranjujemo na disketo ali kaseto.

V vzgojno-izobraževalnih organizacijah, društvih, krožkih klubih se moramo torej zavedati, kako pomembno je razvijanje, spremljanje in evalviranje učenčevih ustvarjalnih sposobnosti ter uvajanje računalništva na pomembno področje dela.

AMAND PAPOTNIK

Simona Kovše, 4. r. Osn. š. Boris Vinter Zreče: Pri učenju, šablonski tisk (Likovni pedagog: Milan Lamovec)

spoznavne ali intelektualne (mentalne) sposobnosti, ki se kažejo v usmeritvi k problemu, razumevanju problema, v odkrivanju in kritičnem vrednotenju rešitev.

Nove metode — drugačen učitelj

Z napredkom pedagoške teorije in prakse ter pospešenim razvojem izobraževalne tehnologije raste med učitelji zanimanje za pedagoške in didaktične novosti in za posodabljanje vzgojno-izobraževalnega dela. Pri uvajanju novosti ima učitelj namreč odločilno vlogo. Odloča, predvsem, v čem bo posodobil pouk, od njega je predvsem odvisno, kako bodo uresničeni zahtevni in odgovorni cilji vzgoje in izobraževanja.

Da bi učitelj uspešno opravljal te naloge, mora spremeniti tradicionalni način dela, saj se spreminja njegova vloga v vzgojno-izobraževalnem procesu. Iz predavatelja postaja čedalje bolj organizator učnega procesa, ki svetuje, usmerja, usklajuje, programira in raziskuje. To je edina pot, ki pelje k večji samostojnosti učencev, k njihovu ustvarjalnemu mišljenju, saj so le v takem učnem procesu učenci v dejavnem položaju in imajo vlogo subjekta, kakršno zahtevata sodobna didaktika in izobraževalna tehnologija.

Za to novo vlogo moramo pripravljati učitelja ne samo na pedagoških šolah, pač pa tudi v vseh oblikah strokovnega izpopolnjevanja — na seminarjih, posvetih, aktivih, ob sodelovanju s pedagoško službo, v pedagoškem tisku ipd. Novosti, ki jih uvajamo v pouk, na primer programirani in individualizirani pouk, izobraževalna televizija, problemski pouk itd. mora učitelj postopno obvladati, da jih bo znal uporabljati pri svojem delu.

V ta namen moramo najprej zbuditi učiteljevo zanimanje za posamezno novost; videti njen pomen in spoznati njene prednosti. Posebno skrb moramo nameniti usposabljanju učiteljev za ravnanje s tehničnimi pripomočki, na katere opira sodobna izobraževalna tehnologija.

Posodabljanja pouka in uvajanja novih metod, oblik, pripomočkov in sredstev v vzgojno-izobraževalno delo ne moremo pričakovati, kjer med učitelji zanimanja in zavzetosti za napredek vzgoje in izobraževanja in kjer so se učitelji in šolsko vodstvo sprijaznili s tradicionalnim načinom dela, ki je oviralo uveljavljanje bolj življenjske in ustvarjalnega pouka. Ob nehnem strokovnem izpopolnjevanju moramo torej misliti tudi na to, kako dopoljevati učiteljevo pedagoško in psihološko usposobljenost, mu pomagati pri premagovanju praktičnega, v balizma in drugih pogostejših napak pedagoške prakse. Vedno zahtevnejše naloge terjajo učitelja bolj ustvarjalno delo, pogostejše uporabljanje sodobnejših oblik dela in pripomočkov ter bolj uspešno povezovanje različnih vzgojnih dejavnikov. Pri teh prizadevanjih moramo učitelju pomagati svetovalska služba na šoli, pa tudi pedagoška služba, saj je njeno delo usmerjeno k istim ciljem. Samo na ta način dela omogoča uspešno uveljavljanje zahtevnih ciljev in reformi vzgoje in izobraževanja.

LJUBIVOJE BAJIČ

Igrača za najmlajše

Proizvodni dan v 5. razredu

V Osnovni šoli Log Dragomer smo v program proizvodnega dne uvrstili izdelavo igrače, sestavljanke z žogami za najmlajše učence prvega in drugega razreda, ki so v podaljšanem bivanju.

Upoštevali smo razvojno stopnjo in pridobljene spretnosti učencev petošolcev. Osnovne obdelave papirja, lepenke in kartona so učenci spoznali že po programu tehnične vzgoje.

Kakšna je sestavljanica z žogami?

Igračo sestavlja 6 kvadratnih škatel iz valovite lepenke z likovno obdelavo in tri ali štiri iz blaga sešite žoge, polnjene s papirnimi kosmiči in ostanki blaga.

Otroci jo uporabijo takole: Škatle zložijo v piramido in

vanjo ciljajo z žogami iz blaga. Uporabljeni materiali zagotavljajo varno igro v učilnici. Na škatlah narisane številke omogočajo v igri tekmovalno seštevanje točk.

Pri nastajanju izdelka je sodelovalo 89 učencev in trije učitelji tehnične in likovne vzgoje. Po urniku prostih ur 5. razreda so sodelovali tudi drugi učitelji. Tako so spodbujali učence in obenem spoznali zahtevo prenovljenega programa osnovne šole, v tem primeru vsebino proizvodnega dne.

Za pripravo in dogovore z učenci smo porabili na oddelek po eno uro tehnične vzgoje. Sam proizvodni dan smo pripravili v

šolski jedilnici. Velik prostor z veliko mizami je bil skoraj idealna delavnica. Delovni proces je bil razdeljen na faze, učenci pa razdeljeni v dvojice in tri do štiri članske skupine (upoštevana individualizacija in notranja diferenciacija).

Dela pri izdelavi škatel smo razdelili v: načrtovanje; rezanje, zarezovanje, upogibanje; sestavljanje z lepljenjem in spenjanjem; likovna obdelava s poslikavo.

Žoge iz blaga so nastale po takem zaporedju: načrtovanje, krojenje, šivanje; priprava polnila in polnjenje.

Delo v naštetih fazah je potekalo v šestih, ločenih vrstah tako, da smo izdelali 6 kompletov igrač (komplet: 6 škatel, 3 do 4 žoge). Skupine so se med delom po potrebi tudi združevale, posebno zato, da ni bilo »ozkih grl« v proizvodnji.

Načrte izdelkov — tako kot so nastajali (po fazah izdelave) — smo s pomočjo grafoskopa ves čas projicirali na steno. Tako so učenci sami ali ob pomoči učiteljev dobivali ustrezne podatke, mere, jih primerjali in nadzorovali. Druga možnost za dobivanje informacij o načrtu izdelka pa je v pripravi računalniški program. Tako si bodo učenci lahko sami s pomočjo računalnika ogledali načrt na televizijskem zaslonu. Verjetno bo to dodatna motivacija.

Delo je bilo opravljeno v štirih šolskih urah — od priprave do pospravljanja. Vse skupine so igračo izdelale, spretnješi so naredili več žog, in te so bile tudi boljše od drugih. Dogovorjene skupine učencev so igračo izročile najmlajšim in na kratko prikazali, kako se uporablja. Najmlajši so igračo sprejeli.

LOVRO NOVINEK

Razstava, zanimiva za učence in cicibane

27. septembra so v Radovljici odprli razstavo del ilustratorja Matjaža Schmidta. Razstava je zasnovana kot potujoča in bo obiskala tudi Jesenice, Kranj in Trzin.

Na njej bodo predstavljene tudi knjige, mladinska periodika in nekatere druge izdaje, v katerih objavlja svoje ilustracije, slikanice in stripe Matjaž Schmidt. Knjižno gradivo za razstavo je posodila Osrednja knjižnica Kranj (tudi mladinsko periodiko itd.).

40 let

Prva učiteljska matura v Sloveniji

V težkih razmerah se je usposobilo 62 mladih učiteljev

Prišla je tista dolgo zaželena pomlad in z njo svoboda, veselje in sreča. Prišle pa so tudi težave, s katerimi se je moralo spopasti naše ljudstvo. Bile so vsepovsod, na vsakem koraku, v gospodarstvu, v preskrbi, v prometu in drugod. Povsod je bilo hudo pomanjkanje in še to, kar je ostalo, je okupator pred odhodom uničil. Ljudje so se ob velikih prizadevanjih nove ljudske oblasti zelo zavzeto lotevali obnove, da bi zacelili rane krute vojne.

Prav na take težave smo naleteli tudi v šolstvu, zlasti na Štajerskem, kjer je nemški fašizem, po Hitlerjevem naročilu: »Napravite mi to deželo zopet nemško...« štiri leta dušil narodno zavest naših ljudi in zatiral slovensko besedo.

Z Dolenjskega, prek Ljubljane, kjer sta mi pomočnik ministra za prosveto Jože Jurančič in načelnik oddelka za šolstvo Venčeslav Winkler dala vsa pooblastila za organizacijo šolstva v Pomurju, sem prišel sredi maja v Ljutomer; tam so me čakale zahtevne naloge in ogromno pionirsko delo, zlasti pri obnovi šolstva in pouka.

Na tem območju je vojaštvo v končnih bojih zasedlo vse šole. V njih so bile vojašnice, ambulante, sedeži štabov in celo zapori. V samem Ljutomeru je bila v šolskem poslopju vojašnica, na dvorišču pa so bili kupi gnoja, saj so bili tu zasili konjski hlevi. V Razkrižju se je šola spremenila v operacijsko ambulanto, obdano s pasom minskih polj. Nemci, ki so pobegnili pred Rdečo armado, so pustili v greznici amputirane roke in noge.

Ob pregledu šol smo ugotovili, da so te zelo razdejane, inventar uničen, okna razbita, vrata polomljena. In še marsikaj. Povsod so novi krajevni odbori OF, zlasti organizacija AFŽ, začeli urejati šolske prostore, saj so vsi želeli, da bi se čimprej odprla šolska vrata in da bi se otroci spet učili v materinem jeziku. Delo je šlo hitro od rok in šole so bile kmalu za silo nared.

Toda prostorsko vprašanje ni bilo edino, še hujsje je bilo kadrovsko. Samo v Ljutomerskem okraju bi potrebovali najmanj 141 učiteljev, da bi lahko začeli redno šolsko delo. Toda, ko smo sklicali vse učitelje, smo ugotovili, da jih ni bilo niti štirideset. Vračali so se sicer učitelji izseljenci iz Srbije, Hrvaške in raznih taborišč, in veseli smo bili vsakega, ki se je vrnil, vendar ni kazalo, da bi lahko zasedli vsa mesta. Enako je bilo na radgonskem in ormoškem območju pa tudi v Prekmurju.

Ko smo na okrajnem komiteju KPS razpravljali o tem hudem pomanjkanju učiteljev, smo sklenili takoj uvesti učiteljski tečaj; v njem bi mlade fante in dekleta usposobili za delo v šoli, tako kot smo to delali med vojno v Dobilcih in v Črnomlju.

Na razpis se je odzvalo sto mladih, vendar smo napravili izbor, ker smo hoteli vedeti, kako obvladajo slovenščino. Sprejemni izpit iz slovenščine je obsegal pisno nalogo z naslovom: Narodnoosvobodilni boj slovenskega naroda. Tema je bila široka in po nalogah smo presojali znanje iz najnovejše zgodovine in slovenščine. Po temeljitnem pregledu nalog smo odbrali 65 kandidatov, večinoma deklet, fantov je bilo le sedem.

Konec maja se je začel tečaj v ljutomerski šoli. Uredili smo ga

poldanskega časa, ko so tečajniki že obvladali nekaj osnov psihologije, pedagogike, didaktike in metodike, uporabili za hospitacije v posameznih oddelkih ljutomerske, križevske in cezanjevske šole. V hospitacijske oddelke smo dali dobre in izkušene pedagoge, ki so mladim tečajnikom pokazali vsebino in ustroj učne ure pri posameznih predmetih na različnih stopnjah. Tako je postalo delo zanimivejše in tečajniki so se seznanili s praktičnim učiteljskim delom v razredu. To je trajalo ves mesec in teoretično delo se je dopolnjevalo s praktičnimi zgledi dela.

POUK TUDI MED POČITNICAMI

Zadnji, to je tretji mesec tečaja, smo ves dopoldan namenili nastopom. Da bi imeli tečajniki čim več prakse, smo jih razdelili na skupine in vsaki oddelili po enega predavatelja. Zaradi tečaja smo podaljšali pouk na vseh šolah v okraju tudi med počitnicami, tako da smo lahko dali tečajnikom čimveč pedagoške prakse in to v različnih šolah, v različnih, tudi v kombiniranih oddelkih.

Sklenili smo tudi, da bomo imeli vsi predavatelji celodnevni nastop pred tečajniki, preden bodo le-ti začeli praktično delati. V začetku so imeli malo treme, toda led je bil hitro prebit. Po enem tednu je že šlo in potem vedno bolje, tako da smo bili z njihovim delom, prizadevanjem in znanjem kar zadovoljni. Poudariti moram, da so nam vsi učitelji, pri katerih so tečajniki nastopali, veliko pomagali. Tečajnikom so pomagali sestavljati učne slike in jim dajali metodične nasvete za delo. Po nastopih smo le-te temeljito razčlenili, poudarili dobre strani vsakega nastopa in povedali, kako je treba odpraviti napake. To je bila nekaka konferenca za razčlenitev praktičnega dela.

Za konec je moral vsak tečajnik ves dopoldan poučevati v določenem oddelku pod vodstvom rednega razrednega učitelja. Za to delo smo uporabili vse šole v okraju. Hoteli smo namreč vsakega tečajnika postaviti v okolje, v kakršnem se bo znašel, ko bo moral sam z učenci in samostojno vsak dan oblikovati učne ure. Tudi to se nam je posrečilo. Bližal se je konec tečaja. Čakali so nas še samo izpiti, to je najhujši čas živčnosti ter duševne in telesne preizkušnje.

Med tečajem nas je obiskal Stane Teršak, okrožni šolski nadzornik, z ministrstva za prosveto iz Ljubljane, so poslali tovariša Štrbenka, za predsednika izpitne komisije pa je bil imenovan Venčeslav Čopič. To je bila pravzaprav prva učiteljska matura po končani vojni v Sloveniji. Pred končnim izpitom smo tečajnike še seznanili z vso šolsko administracijo in z delom šolskega upravitelja ter z nalogami in delom šolskih odborov.

Med tečajem nas je obiskal Stane Teršak, okrožni šolski nadzornik, z ministrstva za prosveto iz Ljubljane, so poslali tovariša Štrbenka, za predsednika izpitne komisije pa je bil imenovan Venčeslav Čopič. To je bila pravzaprav prva učiteljska matura po končani vojni v Sloveniji. Pred končnim izpitom smo tečajnike še seznanili z vso šolsko administracijo in z delom šolskega upravitelja ter z nalogami in delom šolskih odborov.

ZBORNIK

Prosveta in šolstvo v NOB in revoluciji narodov in narodnosti Jugoslavije

Svet akademij znanosti in umetnosti SFRJ je letos pripravil posvetovanje o prosveti in šolstvu v NOB in revoluciji jugoslovanskih narodov in narodnosti. Vojvodinska akademija znanosti in umetnosti je prispevke s tega posvetovanja in razpravo objavila v zborniku pod naslovom Prosveta in šolstvo v NOB in revoluciji narodov in narodnosti Jugoslavije.

V njem je 36 referatov razdeljenih v štiri skupine. Deset tem v prvi skupini obravnava splošna vprašanja prosvetne politike med NOB, veliko zvezo o pomenu in vzgoji vojaštva, o organizacijski sestavi izobraževanja v vseh republikah in pokrajinah in

USPEŠEN IN SLOVESEN KONEC

Izpit je obsegal praktični in teoretični del. Vsak je moral izdelati učno sliko svojega nastopa in pri tem pravilno prikazati metodični postopek učne ure. Ta nastop pa je moral opraviti pred izpitno komisijo. Teoretični izpit je obsegal najprej pisno nalogo iz slovenščine in matematike in končno preskus znanja iz vseh predmetov. Predsednik izpitne komisije Venčeslav Čopič je bil z doseženim znanjem izredno zadovoljen, saj se je tudi zavedal, da smo delali v izredno težavnih gmotnih razmerah. Na koncu smo od okraja dobili borih 250 RM (Reichsmark), ki smo jih dali za nagrado kuharicam za trimesečno delo. Za vse drugo smo poskrbeli sami.

Kakšno veselje je bilo, ko smo za konec tečaja v domu pred nabito polno dvorano uprizorili velik recital, ki so ga tečajniki sami sestavili in tudi zrežirali. Medtem smo na okraju že izdelali seznam, kako jih bomo razporedili na posamezne šole, in to v Ljutomerskem, radgonskem in ormoškem okraju.

S tem seznamom smo se v začetku septembra odpravili na dvodnevni izlet na Bled in v Bohinj. Nihče še ni bil v teh krajih in srčno so si želeli videti oba biser naša domovine. Med potjo smo se ustavili v Ljubljani. Odšel sem na ministrstvo za prosveto, kjer so bili z našim uspehom zelo zadovoljni, saj smo v težkih razmerah dali našim šolam 62 mladih učiteljev (trije so med tečajem izstopili). Predal sem seznam načelniku za personalo Cirilu Dekvalu, ki mi je obljubil, da mi bo v dveh dneh pripravil nastavitvene dekrete.

Na Bledu je bilo takrat rekreacijsko središče za partizanske invalide. V stekleni dvorani smo jim predvajali recital. Izvajalci so dosegli izreden uspeh in navdušenja ni bilo ne konca ne kraja. To je bila nagrada starih prekaljenih borcev mladim učiteljem za njihov nastop. Krenili smo še v Bohinj in k slapu Savice. Ko smo se vrnili v Ljubljano, sem dobil za vse nastavitvene dekrete. Razdelil sem jim njihove dokumente, ključje življenja. Pred Zvezdo so tečajniki še zapeli nekaj pesmi, nato pa odšli v Ljutomer in v nekaj dneh na službena mesta.

Tako smo pred štiridesetimi leti v Ljutomeru prvi po osvoboditvi vzgojili 62 mladih pedagoških in družbeno-političnih delavcev. Danes so povečini že vsi končali svoje vzgojiteljsko delo in so že upokojeni.

Po 40 letih so spomini na to pionirsko delo res lepi. Človek se rad spominja velike ustvarjalnosti, ko smo pomembne izkušnje iz boja in revolucije uresničevali v svobodi. Nesebično, požrtvovalno in v najtežjih razmerah — z upanjem v naš lepši in boljši jutri.

VILKO KOLAR-DOMEN

Skupina tečajnikov, izbranih izmed tistih, ki so najbolje obvladali slovenščino

Obroki so bili strogo odmerjeni

Počitek na pogradih, ki so jih pustili nemški vojaki. Vsak tečajnik si je prinesel svojo posteljino

Ceprav je bilo delo naporno, ni zmanjkalo dobre volje

ODBOR MALE SLIKARSKE KOLONIJE
»BOHOR ŽARI 85«
ŠENTJUR PRI CELJU

razpisuje

pod pokroviteljstvom OK SZDL, OO ZZB in zveze Kulturnih organizacij občine Šentjur pri Celju, **deseto malo slikarsko kolonijo**

Bohor žari

Kolonija bo 26. in 27. oktobra 1985 v Šentjurju pri Celju. Tema kolonije je Partizanske delavnice.

Vodstva osnovnih šol lahko prijavijo po dva pionirja likovnika od 5. do 8. razreda do vključno 23. oktobra na uredništvo glasila **UTRIP, Titov trg 5, Šentjur pri Celju**, ali po telefonu (063) 741-286, 741-002.

Vsa nadaljnja navodila boste dobili po telefonu ob prijavi.

odraslih, marksistično izobraževanje, partijsko šolstvo, delovanje AFŽ v izobraževanju, izobraževanje otrok v begunskih taboriščih v Egiptu in Italiji 1944-1945.

Za osrednjimi referati so objavljene razprave dvanajstih udeležencev posvetovanja; te dopolnjujejo in odkrivajo splošne jugoslovanske izkušnje, ki so se izoblikovale na posameznih območjih naše dežele.

Prispevki niso objavljeni samo zato, da bi zabeležili, kaj vse je bilo narejeno v vzgoji in izobraževanju med NOB in revolucijo jugoslovanskih narodov in narodnosti. Spodbujajo tudi k razmišljanju, zavest o tem, da je usoda vsakega naroda odvisna predvsem od njegove ustvarjalne dejavnosti, od sposobnosti, da v enakopravnem sodelovanju z drugimi jugoslovanskimi narodi ob spoznavanju družbenih tokov, ki vodijo k združevanju človeštva, k premagovanju nacionalnega zapiranja v lastne meje, razvija tiste družbene in idejne dejavnike, ki mu bodo omogočili, da se vključuje v družbeni napredek človeštva ne le z razvojem materialnih sil, temveč tudi z naprednimi idejami in kulturo. Taki pogledi na naš celotni razvoj so dobili trdne temelje med nacionalno in socialno revolucijo; naša naloga je, da jih ohranjamo in utrjujemo.

SLAVICA PAVLIČ

Iz starih listov

OTROČJI VRT

Ker se uže tudi pri nas na Slovenskem ustanavljajo otročji vrti ali otročja zabavišča, umesno je, da tudi o tej stvari kaj izpregovorimo. Otročji vrti zasadijo se k nam iz Nemčije, kjer je prvi otročji vrt ustanovil Friderik Fröbel v spomin štiristoletnice, kar so tiskarstvo izumili v Blankenburgu v Thüringu. Otročji vrt je zavod, kjer se vzgojajo otroci, preden hodijo v ljudsko šolo, tedaj tri do šest let stari. Fröbel je ta zavod imenoval otročji vrt, nekaj zato, ker je pri tem zavodu navadno tudi vrt, nekaj pa tudi v znamenstvenem oziru, ker je otroke primerjal rastlinam, ki se morajo enako rastlinam v vrtu oskrbovati in vzgojevati. Vsi boljši pedagogi trdijo in je tudi res, da je pri človeku prvih šest let najvažnejši čas vsega življenja, ker človek ravno v prvi, nežni dobi dobova pravo podlago k poznejemu življenju. Otročji vrti so tedaj, ako so prav uravnani, zelo dobra naprava za otroke sploh, posebno pa še za take otroke, kateri se v domači hiši, pei stariših, v vzgoji zanemarjajo. Otročji vrt mora skrbeti, da se ves otrok, duša in telo, pravilno zbujajo, vadi in vtrjuje. Posebno se tu poudarja otrokova delavnost, to je, otrok se mora zgodaj vaditi delati. Prvo otrokovo delo je pa igranje. Igranje pa se ne sme izvreči v igro. Vse otrokovo igranje mora se ravnati po otročji naravi in vselej tako, da

je uravnano v nekako celoto. Otrok ne sme nikoli kaj delati, da mu ne bilo treba zraven kaj misliti, ali da bi se zraven njegovi čuti ne zbujali in vadili. Posebno se tu pazi, da se otroci vadijo prav misliti in govoriti. Otročja vrtnica mora biti zelo sposobna vzgojiteljica, ter prava ljubeznjiva mati svojim gojencem. O ljudskih učiteljih in učiteljicah velja pregovor: »Iz mej sto učiteljev jih je komaj pet, ki so za svoj vzvišen stan sposobni in zvesti svojemu lepemu poklicu.« Ta pregovor velja tedaj toliko bolj o vzgojiteljicah nežnih rastlin — ljubih otročičev. Otročja vrtnica mora biti uže po vnani rasti taka, da jo imajo otroci radi in zraven takega značaja, da je kakor otrok pri otrocih in vendar neka vzvišena oseba v zavodu. Za slovenski otročji vrt pa še ne ugaja, če je otročja vrtnica izobrazena v tujem jeziku, temuč ona mora biti še posebno zmožna materinega jezika, katerega otroci govore. Ona mora tudi poznati narodna dela in rokodelstva, narodne igre, šege in navade, ter mora imeti obilico in na izbero nabranih narodnih pregovorov, izrekov, pesmi, povesti i. t. d. Slovenski otročji vrti najbode Fröbelnov otročji vrt le v nekako posnemo, da si nekaj po njem uravnava domače otročje zabavišče, to je tako, kakoršna ga je treba posebej slovenskim otrokom...
Učiteljski tovariš 1885, str. 129—130

OSNOVNA ŠOLA SAVO Kladnik SEVNICA

razpisuje za nedoločen čas s polnim delovnim časom dela in naloge

- UČITELJA MATEMATIKE IN FIZIKE, P ali PRU (mogoče bo dobiti stanovanje)
- UČITELJA RAZREDNEGA POUKA ALI VZGOJITELJA ZA DELO V MALI ŠOLI, PRU (učitelj razrednega pouka) ali VZG

Začetek dela: 4. novembra 1985.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev in s kratkim življenjepisom pošljite v 15 dneh po objavi razpisa. Kandidati bodo obveščeni o izbiri v 15 dneh.

Dopisni tečaj

mednarodnega jezika esperanta

V dogovoru z Zavodom SRS za šolstvo bo Strokovni svet Zveze društev za mednarodni jezik esperanto Slovenije tudi v šolskem letu 1985/86 pripravil dopisni tečaj za pridobitev temeljnega znanja mednarodnega jezika esperanta.

Tečaj je namenjen tistim učiteljem osnovnih in srednjih šol, ki se želijo usposobiti za pouk mednarodnega jezika esperanta ali za poznejši študij na Pedagoški akademiji v Ljubljani. Primeren je za učitelje razrednega pouka v 3. in 4. razredu osnovne šole, za predmetne učitelje in profesorje tujih jezikov, slovenščine, srbohrvaščine, zemljepisa, zgodovine, družbeno-moralne vzgoje in vse, ki želijo obogatiti svoj predmet z mednarodnimi stiki.

Dopisni tečaj obsega vse temeljne jezikovne sestavine in okoli 900 besednih korenov. Začel se bo oktobra 1985 in končal junija 1986. Predvidene so štiri seminarske vaje (konzultacije) in sklepni seminar konec junija, na katerem bodo učitelji dobili metodične napotke za poučevanje po veljavnem učnem načrtu.

Glede na število prijav bomo tečajnike razdelili v manjše skupine s svojim korektorjem v Ljubljani, Mariboru, Celju, Kopru in če bo potrebno tudi drugod.

Izpit

Program dopisnega tečaja vsebuje tudi končni izpit. Kandidatom, ki bodo uspešno opravili vse obveznosti po programu, bomo izdali posebno potrdilo o uspešno končanem spopolnjevanju strokovne izobrazbe.

STROŠKI DOPISNEGA TEČAJA

Prispevek za materialne stroške (literatura, razmnoževanje gradiva, administracija) in pedagoško delo (popravljanje nalog in seminarske vaje) plačajo ob vpisu udeleženci ali vzgojno-izobraževalne organizacije, kjer so zaposleni, v znesku 4500 din.

Prijave

Prijave pošljite do 31. oktobra 1985 na naslov: Strokovni svet Zveze društev za mednarodni jezik esperanto Slovenije Novi trg 6, 61000 Ljubljana, p.p. 401 s pripisom: »Dopisni tečaj«

Popravek

V 13. številki Prosvetnega delavca sta nastali na 8. strani priloge Televizija v šoli 1985 v drugem stolpcu napaki: v besedilu pod naslovom Rokomet, odbojka je odveč vmesni naslov Rokomei; v sestavku o košarki in nogometu pa vmesni naslov Košarka. Za napaki se opravičujemo!

RAZPIS

štipendij tujih vlad po meddržavnih programih prosvetno-kulturnega sodelovanja za udeležbo na poletnih tečajih tujih jezikov v letu 1986

Zavod SR Slovenije za mednarodno znanstveno, tehnično, prosvetno in kulturno sodelovanje razpisuje štipendije tujih vlad po meddržavnih programih prosvetno-kulturnega sodelovanja za udeležbo na poletnih tečajih tujih jezikov na tujih univerzah za učitelje in profesorje, ki poučujejo tuje jezike na osnovnih in srednjih šolah, ter študente za tuje jezike:

- 6 1 štipendijo za udeležbo na tečaju nemškega jezika v Avstriji
- 1 štipendijo za udeležbo na tečaju francoskega jezika v Belgiji
- 1 štipendijo za udeležbo na tečaju bolgarskega jezika v Bolgariji
- 1 štipendijo za udeležbo na tečaju češkega jezika v Pragi
- 1 štipendijo za udeležbo na tečaju slovaškega jezika v Bratislavi
- 4 štipendije za udeležbo na tečaju angleškega jezika v Veliki Britaniji za profesorje, ki poučujejo angleščino na osnovnih ali srednjih šolah
- 1 štipendijo za udeležbo na tečaju finskega jezika na Finskem
- 1 štipendijo za udeležbo na tečaju danskega jezika na Danskem
- 2 štipendiji za udeležbo na tečaju francoskega jezika v Besançonu
- 2 štipendiji za udeležbo na tečaju francoskega jezika v Grenoblu
- 1 štipendijo za udeležbo na tečaju francoskega jezika v Sevresu (januarja 86)
- 2 štipendiji za udeležbo na tečaju francoskega jezika v Dijonu za študente romanistike
- 1 štipendijo za udeležbo na tečaju francoskega jezika za pedagoške svetovalce v Franciji
- 1 štipendijo za udeležbo na tečaju francoskega jezika za univerzitetne profesorje ali asistente v Franciji
- 1 štipendijo za udeležbo na tečaju mednarodnega prava v Haagu
- 3 štipendije fundacije CINI za udeležbo na tečaju italijanskega jezika za študente romanistike v Benetkah
- 2 štipendiji za udeležbo na tečaju italijanskega jezika v Perugi
- 5 štipendij za udeležbo na tečaju madžarskega jezika na Madžarskem
- 5 štipendij za udeležbo na tečaju nemškega jezika v Nemški demokratični republiki
- 1 štipendijo za udeležbo na tečaju norveškega jezika na Norveškem
- 1 štipendijo za udeležbo na tečaju portugalskega jezika na Portugalskem
- 1 štipendijo za udeležbo na višjem tečaju poljskega jezika na Poljskem
- 6 štipendij za udeležbo na tečaju nemškega jezika za profesorje germanistike v ZR Nemčiji
- 5 štipendij za udeležbo na tečaju nemškega jezika za negermaniste v ZR Nemčiji
- 9 štipendij DAAD za udeležbo na tečaju nemškega jezika za študente germanistike v ZR Nemčiji
- 1 štipendijo za udeležbo na tečaju ruskega jezika v Moskvi
- 4 štipendije za udeležbo na tečaju ruskega jezika v Leningradu
- 1 štipendijo za udeležbo na tečaju španskega jezika v Španiji
- 3 štipendije za udeležbo na tečaju švedskega jezika na Švedskem.

Kandidati naj pošljejo prijave za udeležbo na navedenih tečajih na naslov:

Zavod SRS za mednarodno znanstveno, tehnično, prosvetno in kulturno sodelovanje, Ljubljana, Parmova 33, najkasneje do 30. oktobra 1985.

Prijavi, ki mora vsebovati natančen naslov kandidata in njegove delovne organizacije, je treba priložiti:

1. življenjepis,
2. priporočilo delovne organizacije oz. univerzitetnega profesorja in
3. fotokopijo diplome.

Sredstva za potne stroške si morajo kandidati zagotoviti sami ali pa jih zagotovi organizacija, kjer so zaposleni.

Po končanem razpisu bo zavod poslal seznam prijavljenih izobraževalnih skupnosti Slovenije, ki bo v sodelovanju z Zavodom SR za šolstvo izdelala prednostni vrstni red kandidatov za posamezne štipendije.

Svet šole

OSNOVNE ŠOLE VENCLJA PERKA DOMŽALE, Ljubljanska 58a

razpisuje po 103. členu Statuta dela s posebnimi pooblastili in odgovornostmi

— POMOČNIKA RAVNATELJA 6 ZA 4 leta.

Pogoji: ustrežna izobrazba po 96. členu Zakona o osnovni šoli, opravljen strokovni izpit, organizacijske sposobnosti in ustrezne osebnostne lastnosti.

Začetek dela 1. 1. 1986.

Prijave z dokazili o izobrazbi sprejemamo 15 dni po objavi razpisa. Kandidate bomo obvestili o izbiri v 30 dneh po končanem zbiranju prijav.

ELEKTROMECHANIKA JELOVŠEK
DRENOV GRČIČ n. h., 61360 VRHNIKA
Telefon: (061) 752-782

popravlja in servisira vse vrste

- grafoskopov
- diaporojektorjev
- episkopov
- mikročitalcev
- kinoprojektorjev 8, 16 in 35 mm
- ojačevalnih naprav
- gramofonov
- radiokasetofonov
- manjših gospodinjskih strojkov

Izdeluje

- ojačevalne naprave moči 30, 60, 120, 240 in 400 W
- zvočne bokse moči 40, 80, 150 in več W — z vstavljenimi domačimi ali tujimi zvočniki
- ojačevalne naprave z vstavljenim radiokasetofonom s 100 V izhodom, primerne za ozvočenje šolskih dvoran
- mešalce zvoka — možnost priključitve 8 ali več mikrofonov

Vstavljamo originalne rezervne dele
Svetujemo pri opremljanju šol in kabinetov z avdiovizualnimi sredstvi in pri njihovi uporabi
Na zalogi imamo več vrst projekcijskih žarnic

SERVISNE STORITVE OPRAVLJAMO NA ŠOLAH

Za vse informacije in pojasnila kličite dopoldne od 7. do 9. ure na navedeno telefonsko številko.

Svet

VZGOJNO-VARSTVENE ORGANIZACIJE KOČEVJE

razpisuje prosta dela in naloge
— POMOČNIKA RAVNATELJA

Kandidati morajo izpolnjevati poleg splošnih pogojev še pogoje opravljanja del vzgojitelja ali strokovnega delavca po določilih 38. in 39. člena Zakona o vzgoji in varstvu predšolskih otrok ali pogoje opravljanja del učitelja po določilih 96. člena Zakona o osnovni šoli in imeti:

- NAJMANJ 3 leta delovnih izkušenj po opravljenem strokovnem izpitu pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok
- ORGANIZACIJSKE IN STROKOVNE SPOSOBNOSTI
- 6 AKTIVEN IN POZITIVEN ODNOS DO SOCIALISTIČNIH SAMOUPRAVNIH ODNOSOV.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev in s kratkim življenjepisom pošljite v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Razpisna komisija za imenovanje Vzgojno-varstvene organizacije Kočevje, Cesta na stadion 3

O izidu razpisa boste obveščeni v 15 dneh po opravljeni izbiri.

Svet

VZGOJNO-VARSTVENEGA ZAVODA SLOVENJ GRAD

razpisuje dela in naloge

— RAVNATELJA

Kandidati morajo izpolnjevati splošne pogoje za opravljanje del vzgojitelja ali strokovnega delavca po določilih 38. in 39. člena Zakona o vzgoji in varstvu predšolskih otrok ali pogoje za opravljanje del učitelja po določilih 96. člena Zakona o osnovni šoli in imeti:

- PET LET DELOVNIH IZKUŠENJ, OD TEGA DVE LETI POUČEVANJA VZGOJI IN VARSTVU PREDŠOLSKIH OTROK
- 6 ORGANIZACIJSKE IN STROKOVNE SPOSOBNOSTI
- 6 DEJAVEN IN POZITIVEN ODNOS DO SOCIALIZMA SAMOUPRAVLJANJA.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljite v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Razpisna komisija za imenovanje Vzgojno-varstvenega zavoda Slovenj Gradec, Cankarjeva 5. O izidu razpisa boste obveščeni v 15 dneh po opravljeni izbiri.

OSNOVNA ŠOLA TONETA TRNIKA-TOMAŽA, SOSTRAN
Cesta II. grupe odredov 47, p. Dobrunje pri Ljubljani

razpisuje prosta dela in naloge

— VODJE ODDELKA PODALJŠANEGA BIVANJA, U ali PRU
— razredni pouk, za določen čas (bolniški dopust).

Prijave z dokazili sprejemamo 8 dni po objavi razpisa. Nastop dela takoj.

Razpisi tudi po telefonu

Da bi ustregli želji vzgojno-izobraževalnih in vzgojno-varstvenih organizacij, sprejemamo, tedaj ko ni rednih razpisnih rokov, naročila za objavo razpisov tudi po telefonu.

Prosvetni delavec izhaja praviloma vsak drugi ponedeljek. Razpise sprejemamo torej vse do prejšnjega četrtka zjutraj, ko oddajamo zadnje rokopise v tiskarno.

Kličite nas med 8. in 12. uro vsak delavnik. Telefon (061) 315-585.

Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Naročnina za leto 1985 znaša 800 din za posameznike in 1200 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri znaša letna naročnina 650 din. Cena posamezne številke je 45 din, pri povečanem obsegu pa 60 din. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČTP Ljudska pravica. V. ISSN 0033-1643
Po mnenju Republiškega komisija za vzgojo in izobraževanje časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega prometnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 3. člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v prometu).

prosvetni delavec

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: predsednik Aleš Golja, Bo-

gdan Čepič, Tea Dominko, Leopold Kežar, Franc Kržan, Marjana Kunej, Vida Nered, Albin Pučlin, Alenka Pučko, Marija Skalar, Janez Sušnik, Jože Valentinčič, Viktor Žorž
Direktor: Jože Valentinčič

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujović
Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.
Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104